ΕΤΟΣ ΣΤ' — 1903 ✠ ΑΡ. 21 ✠ 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

[Ἡ ἐφημερὶς «Ἀκρόπολις», προτιθεμένη νὰ ζητήσῃ τὰς γνώμας διαφόρων παιδαγωγῶν καὶ ἄλλων περὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα ἀσχολουμένων ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων μεταρρυθμίσεων τῆς παρ' ἡμῖν Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀνέθεσεν εἰς τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς τὴν ἐπὶ τούτων εἰσήγησιν δι' ἄρθρου πραγματευομένου τὴν ἐθνικὴν σημασίαν τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Τὸ ἄρθρον τοῦτο δημοσιευθὲν εἰς τὸ φύλλον αὐτῆς τῆς 23 Ὀκτωβρίου ἔχει ὡς ἑξῆς]:

Ὅλοι εἴμεθα ὑπεύθυνοι διὰ τὸ μέλλον τῆς νέας γενεᾶς· εἶνε ὑπεύθυνος ὁ κλῆρος· ὑπεύθυνοι ὅσοι ἀπέκτησαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια ἀνωτέραν μόρφωσιν, διότι ὁ χρόνος τὸν ὁποῖον ἔχουν διαθέσιμον καὶ αἱ εὐρεῖαι γνώσεις των δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς τὴν καθ' ὅλου ἀγωγήν. Οἱ συγγραφεῖς καὶ οἱ δημοσιογράφοι εἶνε ἐπίσης ὑπεύθυνοι, διότι ἀσκοῦσι καθημερινὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ καὶ δύνανται νὰ ἐμβάλωσιν εἰς τὸ πνεῦμα πάντων τὴν συναίσθησιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ καθήκοντος. Οἱ νομοθέται καὶ οἱ κυβερνῆται ἰδίως εἶνε ὑπεύθυνοι. Εἰς τὴν χώραν μας καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας κανεὶς δὲν εἶνε ἄξιος τοῦ τετιμημένου τίτλου τοῦ πολιτευτοῦ, ἂν ἡ πρακτικὴ ἀγωγὴ τοῦ λαοῦ δὲν κατέχῃ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ πολιτικόν του πρόγραμμα!

Ταῦτα ἐκήρυττε πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν ὁ μέγας ὀργανωτὴς τῆς ἀμερικανικῆς ἀγωγῆς Ὁράτιος Μάνν. Καὶ ἐκ περιέργου συμπτώσεως ἐτριγύριζαν εἰς τὸν νοῦν μου οἱ λόγοι του ἀκριβῶς ὅταν εἶδα ὅτι ὁ «Ἀκρόπολις» ἤνοιγε τὰς στήλας της πρὸς εὕρεσιν συζήτησιν τῶν θεμάτων, ὅσα σχετίζονται μὲ τὴν δημοτικήν μας ἐκπαίδευσιν.

Ὅ,τι ἐλέγετο διὰ τὴν Ἀμερικανικὴν Συμπολιτείαν τοῦ 1840 ἠμπορεῖ νὰ ἐπαναληφθῇ διὰ τὴν Ἑλλάδα τῆς σήμερον:

Ὅλοι εἴμεθα ὑπεύθυνοι διὰ τὸ μέλλον τῆς νέας γενεᾶς!

Καὶ ὡς νὰ ἀναγνωρίζῃ τὸ μέρος τῆς εὐθύνης της καὶ ἡ «Ἀκρόπολις» ἔρχεται προφρόνως νὰ προσφέρῃ τὴν συμβολήν της εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς ἀγῶνα.

Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτόν, τὸν πολὺ τιμιώτερον ἀπὸ τοὺς φανατίζοντας τὰ λαϊκὰ πλήθη μικροπολιτικοὺς ἀνταγωνισμούς, καλεῖ ὡς συναγωνιστὰς καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ὑπευθύνους διὰ τὸ μέλλον τῆς νέας γενεᾶς, ὅσους ἀπαριθμεῖ ὁ διάσημος ἀμερικανικὸς παιδαγωγός. Διότι πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ἐπὶ τέλους καὶ εἰς τὸν τόπον μας, ὅτι ἡ ἀνατροφὴ καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ δὲν εἶνε κτῆμα τῶν λογίων, ἀλλὰ τοῦ ὅλου ἔθνους· ὅτι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον δὲν εἶνε ὁ πρόδρομος τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλ' ἡ πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον γέφυρα· ὅτι τὰ ἐφόδια, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ φέρῃ ὁ ἀπόφοιτος τῆς λαϊκῆς ἐκπαιδεύσεως δὲν πρέπει νὰ εἶνε ὁρμαθὸς ἀπεξηραμένων γραμματικῶν κανόνων καὶ φορτίον ἀσυναρτήτων ὀνομάτων καὶ χρονολογιῶν, ἀλλὰ γνώσεις συναφεῖς πρὸς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, διὰ τὸν ὁποῖον εἶνε προωρισμένος ὡς ἄνθρωπος πολιτισμένος καὶ ὡς πολίτης ἐλεύθερος.

Ἀκριβῶς δὲ τοῦ ἀγῶνος τούτου μεγαλυτέραν πεῖραν ἔχουν ὅσοι πάλαιουν, ὡς ἀρχηγοὶ ἢ ὁπλῖται, εἰς τὰς πρώτας γραμμάς, πάντοτε ἐνεργοὶ καὶ ἄγρυπνοι, καὶ ὄχι οἱ μελετηταὶ καὶ οἱ ἰδεολόγοι τῶν λυχνοφωτίστων σπουδαστηρίων. Αὐτοὶ λοιπὸν εἶνε οἱ ἁρμοδιώτεροι, ὅπως ἐκτιμήσουν τὴν χρησιμότητα τῶν ἐφοδίων, ὅσα εἰς τὸν μετέπειτα βίον ἐκ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἀπεκόμισαν, αὐτοὶ καὶ οἱ καταλληλότεροι νὰ δώσουν γνώμην περὶ τῶν ἀναγκαίων μεταρρυθμίσεων καὶ βελτιώσεων. Ὥστε περὶ τοῦ *τί πρέπει νὰ διδάσκηται εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον* ὅλοι οἱ πολῖται ἔχουν ψῆφον. Τῶν παιδαγωγῶν ἡ ἐξουσία περιορίζεται εἰς τὸ *πῶς πρέπει νὰ διδάσκηται.*

Ἐκ τοῦ ἁπλοῦ, ὅσον καὶ σαφοῦς τούτου καταμερισμοῦ, φαίνεται ἡ ῥιζικὴ διαφορὰ ἡ ὑπάρχουσα μεταξὺ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς κλασικῆς ἢ τῆς ἐπιστημονικῆς. Εἰς τὴν κλασικὴν ἢ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐκπαίδευσιν ἔχουν γνώμην μόνον οἱ ὀλίγοι, οἱ ἐκλεκτοί, οἱ εἰδικοί, οἱ σοφοί.

Ὁ ὀργανισμὸς αὐτῆς εἶνε κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ τύπους ἀριστοκρατικός, ὀλιγαρχικός. Εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν πλήρης Δημοκρατία, ἀπόλυτος λαϊκὴ κυριαρχία! Οἱ διδάσκαλοι εἶνε ἁπλοῖ τῆς ἐθνικῆς θελήσεως ἐκτελεσταί.

Καὶ ὅμως συνέβη ὅ,τι ἐπὶ ὅλων τῶν κλάδων τῆς ἐθνικῆς λειτουργίας καὶ ἐπὶ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Ὁ λαὸς ἐκ νωθρότητος, ἐξ ἀμεριμνησίας, ἀπεστερήθη οἰκειοθελῶς τὰ δικαιώματά του καὶ ἀνέθεσε πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς παιδαγωγούς. Οὕτω δ' ἐσυνηθίσαμεν καὶ νὰ θεωρῶμεν ὅλοι ὡς φυσικώτατον τὸ περατῶδες: ὅτι ἡ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις ἐγένετο ὄχι αὐτοτελὴς μόρφωσις, ἀλλὰ προπαρασκευαστικὴ διὰ τὴν Μέσην καὶ τὴν Ἀνωτάτην καὶ ὡς τοιαύτη ῥυθμίζει τὰ προγράμματά της σύμφωνα πρὸς τὰς μετέπειτα ἀνάγκας τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, τοῦ Γυμνασίου, τοῦ Πανε-

πιστημίου. Οἱ λογιώτατοι, ἀπὸ τῶν θρανίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ἑτοιμάζουν ἄλλους μικροὺς λογιωτάτους.

Τὰς οἰκτρὰς συνεπείας τῆς τοιαύτης παραμορφώσεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου βλέπομεν ὅπου καὶ ἂν στρέψωμεν τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἔχομεν ἀφ' ἑνὸς τοὺς ἀποφοίτους αὐτοῦ ἀνικάνους καὶ ἀναπήρους εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, περιφρονητὰς τῶν ἐπαγγελμάτων τῆς ἐνεργείας, τῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς δημιουργικότητος, ἀποβλέποντας μετὰ νυσταλέων ὀφθαλμῶν, ὡς πρὸς ὑπέρτατον ἰδεῶδες, πρὸς τὴν ἀπόκτησιν προσόντων διὰ τὴν κατάκτησιν ἀργομίσθου τινὸς θέσεως δημοσίου γραφείου. Διὰ τὴν ἀπόκτησιν δὲ τῶν προσόντων αὐτῶν, καὶ ὄχι ἐξ ἐφέσεως πρὸς εὐρυτέραν σπουδήν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνεται ἡ ἀπὸ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως μετάβασις.

Καὶ ἔχομεν ἀφ' ἑτέρου τὴν ἀπολυταρχίαν τοῦ λογιωτατισμοῦ. Μερικοὶ διδάσκαλοι ἀφεθέντες μόνοι κύριοι τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀπὸ ἁπλοῖ τροφοδόται ἔγειναν καὶ μάγειροι τῆς πνευματικῆς τροφῆς τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ.

Τὸ ὑψηλὸν ἔργον τῶν ἐκπροσωπούντων τὴν ἐθνικὴν ψυχήν, τὸ δυσχερὲς ἔργον τῶν παιδαγωγούντων συγγραφέων, ἀνέλαβον κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοί. Ἐκ τῶν διακοσίων χιλιάδων ἑλληνοπαίδων τῶν Δημοτικῶν Σχολείων οἱ ἡμίσεις τοὐλάχιστον ἀνατρέφονται μὲ τὰ ἀνούσια, τὰ ἄτεχνα, τὰ ὄχι σπανίως δηλητηριώδη ἀναγνωστικὰ θεματογραφήματα βιβλιοκαπηλούντων διδασκάλων.

Ἀδιάφορον ἂν οἱ γερμανικοὶ νόμοι ἀπαγορεύουν ῥητῶς εἰς τοὺς διδάσκοντας τὴν συγγραφὴν ἀναγνωστικῶν βιβλίων, ἀναγνωρίζοντες ὡς μόνους δικαιουμένους πρὸς τοῦτο τοὺς δοκίμους ἐθνικοὺς συγγραφεῖς. Ἀδιάφορον ἂν τὸ θαυμαζόμενον ἀναγνωστικὸν σύστημα τῆς Πορτογαλλίας εἶνε ἔργον ὄχι δημοδιδασκάλων, ἀλλ' ἑνὸς μεγάλου ποιητοῦ. Ἡμεῖς ἐδῶ ἐστρεβλώσαμεν τόσον τὴν ἀντίληψίν μας, ὥστε νὰ θεωρῶμεν τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ὡς τιμάριον μόνων τῶν διδασκάλων, ὅπου κανεὶς ἄλλος δὲν δικαιοῦται καὶ δὲν δύναται ν' ἀναμιχθῇ. Καὶ τόσον ὥστε καὶ ἂν τις ποτὲ τολμήσῃ νὰ ἐκφράσῃ γνώμην ἐπὶ γενικοῦ τινος ζητήματος τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀκούει γύρω του φωνὰς εἰρωνείας καὶ ἐκπλήξεως :

— Δάσκαλος εἶνε αὐτός ; Τί ἀνακατεύεται ;

Ἀλλ' εἶνε καιρὸς πλέον νὰ καταλυθοῦν τὰ εἴδωλα τῆς πλάνης, ὅσον καὶ ἂν ἔχουν συμφέρον μερικοὶ νὰ τὰ βλέπουν ὄρθια καὶ προσκυνούμενα.

Ἡ ἀνατροφὴ τῶν τέκνων μας εἶνε κτῆμα ἐθνικόν, κτῆμα ἱερόν, διότι ἐκ ταύτης ἐξαρτᾶται τῆς φυλῆς μας τὸ μέλλον. Οἱ Ἰάπωνες, τοὺς ὁποίους ἡ φύσις ἠδίκησεν εἰς τὸ ἀνάστημα, προσπαθοῦν, ἀγωνιζόμενοι μετ' ἀκαταβλήτου ζήλου καὶ θαυμαστῆς ἀμίλλης, πῶς διὰ τῆς φυσικῆς ἀγωγῆς νὰ καταστήσωσι τὰς μελλούσας γενεὰς κληρονομικῶς πλέον μεγαλοσώμους.

Σωματικὸν ἀνάστημα δὲν λείπει ἀπὸ τὴν φυλήν μας, ἀλλ' ὑστεροῦμεν εἰς τὸ ἠθικὸν ἀνάστημα. Ὅπως οἱ Ἰάπωνες, ἂς ἑνώσωμεν ὅλοι τὰς προσπαθείας μας πρὸς δημιουργίαν Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ ἀσφαλισθῇ διὰ τὸ μέλλον ἡ κληρονομικότης τῆς ἠθικῆς ἐξυψώσεως τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς κανεὶς δὲν ἀρνεῖται τὸ τίμιον μέρος, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τοὺς διδασκάλους. Ἀλλὰ μόνοι οἱ διδάσκαλοι, καὶ ἂν εἶνε θεόπνευστοι, τίποτε δὲν ἠμποροῦν νὰ κατορθώσουν. Ἔχουν ἀνάγκην τῆς κοινῆς βοηθείας πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς των. Καὶ τὴν βοήθειαν ταύτην ὄχι μόνον δὲν ἀποστέργουν, ἀλλὰ καὶ ἐπιζητοῦν ὅσοι εἶνε, ὄχι ὀνόματι μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγματι ἄξιοι τοῦ ὑψηλοῦ τίτλου, τὸν ὁποῖον ἐφθόνει αὐτὸς ὁ Λούθηρος. Διὰ τοὺς λοιποὺς ὀλίγον ἐνδιαφερόμεθα· μαζὶ μὲ τὰ εἴδωλα θὰ καταλυθοῦν καὶ οἱ ἱερεῖς των.

Ἀλλὰ διὰ νὰ παραδοθῇ πρὸς καλλιέργειαν εἰς τοὺς ἀληθεῖς διδασκάλους τοῦ Ἔθνους τὸ ἔδαφος καθαρισμένον ἀπὸ τὰς ἀκάνθας τῆς μικροπολιτικῆς καὶ ἀπὸ τοὺς τριβόλους τῶν φαύλων προσωπικῶν συμφερόντων, χρειάζεται ἐπίμονος καὶ ἀποφασιστικὴ ἐργασία ἀδελφοῦσα ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ πάντας τοὺς δυναμένους νὰ συντελέσουν πρὸς δημιουργίαν κοινῆς ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς φροντίδος, κοινῆς στοργῆς. Ὅλοι οἱ ὑπεύθυνοι, τοὺς ὁποίους ἀπαριθμεῖ ὁ Ὁράτιος Μάνν, πρέπει νὰ ἐξυπνήσουν ἀπὸ τὴν μακαριότητα τῆς ἀμεριμνησίας, πρὶν τοὺς κάμῃ ἐπὶ τέλους ν' ἀναπηδήσουν ἔντρομοι ἀπὸ τὸν ὕπνον των ὁ κώδων τοῦ κινδύνου τοῦ Γένους μας, ὁ ὁποῖος ἤρχισε νὰ σημαίνῃ εἰς τὴν Ἀνατολήν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ἐγένετο τὴν 2/15 Νοεμβρίου εἰς τὴν Σορβόννην τῶν Παρισίων ἡ ἐτησία συνέλευσις τοῦ πρό τινων ἐτῶν ἱδρυθέντος «Συλλόγου πρὸς ψυχολογικὴν μελέτην τοῦ παιδίου». Ὁ προεδρεύων τῆς συνεδριάσεως κ. Λιὰρ (Liard) ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων περὶ τὴν ἐκπαίδευσιν ἀσχολουμένων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας ἐξεφώνησε περισπούδαστον λόγον, ἐκ τῶν ὁποίων συνοψίζομεν τὰ ἑξῆς :

»Πᾶσα ἀγωγή,—λέγει ὁ κ. Λιὰρ—, εἴτε φυσική, εἴτε πνευματική, εἴτε ἠθική εἶνε, εἰς δύο τινὰ ἀποβλέπει : Εἰς τὸν σκοπόν, τὸν ἰδεώδη δηλαδὴ τύπον, κατ' εἰκόνα τοῦ ὁποίου ἀγωνιζόμεθα νὰ διαπλάσωμεν τὸ παιδίον, καὶ εἰς τὰ μέσα. Ὁ σκοπὸς εἶνε τὸ οὐσιωδέστερον μέρος τῆς ἀγωγῆς καὶ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἰδέας, ἣν ἔχομεν περὶ τοῦ ἀνθρώπου, τῆς κοινωνικῆς του ἀποστολῆς καὶ τοῦ προορισμοῦ του. Διὰ νὰ συλλάβωμεν τὸν σκοπόν, διὰ νὰ καθορίσωμεν τοὐτέστι τὸ ἰδεῶδες πρότυπον, ἡ σπουδὴ τοῦ παιδίου δὲν θὰ μᾶς ἦτο ἀξιόλογον πρὸς τοῦτο βοήθημα· ἄλλαι εἶνε αἱ πηγαὶ ἐκ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἀντλήσωμεν τὴν ἔμπνευσιν. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ τῶν μέσων, τὸ πρᾶγμα διαφέρει κατὰ πολύ.

»Πᾶσα μέθοδος παιδαγωγικὴ βασίζεται ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως. Διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν δὲ μέσα σύμφωνα πρὸς τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ, τήν τε σωματικὴν καὶ τὴν πνευματικήν, πρέπει προηγουμένως νὰ γνωρίσωμεν καλῶς ταύτην καὶ ἐκεῖνον.

»Ὁ καλλίτερος τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ κατωρθώσωμεν τοῦτο εἶνε νὰ σπουδάσωμεν τὸ παιδίον, οὐχὶ διὰ τῶν βιβλίων, ἀλλὰ ἐν αὐτῇ τῇ ζωῇ του καὶ τῇ δράσει του, ἐκ χιλιάδων δὲ παρατηρήσεων νὰ ἐξαγάγωμεν γενικούς τινας κανόνας.

»Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ νομίσωμεν ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτὴ σπουδὴ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς φύσεως τοῦ παιδός, ἡ ἀρχίζουσα εἰς τὸ σχολεῖον καὶ τελειώνουσα εἰς τὸ ἐργαστήριον, εἶνε δυνατὸν νὰ προσπορίσῃ τελείας μεθόδους ἀγωγῆς, τῶν ὁποίων νὰ δύναται ὁ παιδαγωγὸς νὰ κάμνῃ μηχανικὴν τρόπον τινὰ ἐφαρμογήν. Καὶ ἰδοὺ διατί:

»Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου δεσπόζουσιν ἀναμφιβόλως γενικοί τινες νόμοι, ὡς ὁ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν παραστάσεων, ὁ τῆς σκέψεως, τοῦ λογικοῦ, τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως καὶ τῆς συνειδήσεως. Ἀλλ' ἐντὸς τοῦ κυκεῶνος τῶν νόμων τούτων, τὸ παιδίον, ὅπως βραδύτερον ὁ τέλειος ἀνήρ, ὑπόρχει ὡς κεχωρισμένη ἀτομικότης. Ἔχει τὴν ἰδίαν του εὐαισθησίαν, τὰ ἔμφυτά του, τὰ πάθη του· ἔχει εἰς τὸν ὀργανισμόν του τοὺς νόμους τῆς κληρονομικότητος· ἔχει ὑποστῇ τὴν ἐπίδρασιν ἐκ τῆς συναφείας· ἔχει ἐπηρεασθῇ ἀπὸ τὸ περιβάλλον, εἰς τὸ ὁποῖον ζῇ· τὰ γεγονότα τοῦ καθ' ἡμέραν βίου ἀφίνουσιν ἐπ' αὐτοῦ ἐντυπώσεις· καὶ εἰς τὸ βάθος ὅλων τούτων κρύπτεται τὸ ἀόριστον ἐκεῖνο κάτι, τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ εἰς τὴν ὕπαρξίν του μίαν μικρὰν προσωπικότητα.

»Πῶς νὰ διαπλάσωμεν τὴν ἐν ἐμβρύῳ προσωπικότητα ταύτην συμφώνως πρὸς τὸν τύπον τὸν ὁποῖον ἐξελέξαμεν ; ἰδοὺ ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς.

»Χρειάζεται ἐπιστήμη, καὶ χρειάζεται πολλὴ ἐπιστήμη, διὰ νὰ μορφώσωμεν τὸ παιδίον σύμφωνα πρὸς τὴν φύσιν του καὶ διὰ νὰ τὸ ἐπαναφέρωμεν ὅταν ἐκκλίνῃ ἀπ' αὐτῆς. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸ ἐγώ του, διὰ νὰ ψαύσωμεν τὰς πλέον ἀποκρύφους χορδὰς τῆς ψυχῆς του, διὰ ν' ἀνεύρωμεν τὰ πρῶτα χαρακτηριστικὰ τῆς γεννωμένης ἀτομικότητός του καὶ νὰ τὰ βοηθήσωμεν ν' ἀναπτυχθοῦν, ἀπαιτεῖται ἡ ὅλως προσωπικὴ ἐκείνη ἐπιδεξιότης, ἥτις εἶνε φυσικὸν χάρισμα τῶν ἀρίστων μόνον διδασκάλων, ἡ ἀγαθότης ἐκείνη ἡ εἰσδύουσα μέχρι τῆς ψυχῆς, πρὸ τῆς ὁποίας ἀνοίγονται τὰ κλεῖθρα τῶν ἀδύτων της καὶ ἥτις ὑπῆρξε καὶ θὰ εἶνε τὸ πρῶτον ἤ, ἂν θέλετε, τὸ τελευταῖον μυστικὸν τοῦ παιδαγωγοῦ».

Κατόπιν ἡ Κυρία Κεργομάρ, ἡ ἐπιφανὴς παιδαγωγός, τῆς ὁποίας ἄρθρα μετεφράσθησαν ἄλλοτε εἰς τὴν *Ἐθνικὴν Ἀγωγήν*, ὡμίλησε περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς πλήρους γνώσεως τῆς φύσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ παιδίου πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἔργου τῆς ἀγωγῆς.

«Πρέπει, εἶπε, νὰ ῥυθμίσωμεν τὴν παιδαγωγικὴν τέχνην σύμφωνα πρὸς τὰς ἀνάγκας, τὴν φύσιν, τὴν πνευματικὴν κατάστασιν καὶ τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα τοῦ παιδίου, ἐνῷ τὸ νῦν ἐπικρατοῦν σύστημα μορφωθὲν ἔξω πάσης φυσιολογικῆς καὶ ψυχολογικῆς μερίμνης, ἄντικρυς ἀντίκειται πρὸς τὰς ἀνάγκας ταύτας.

»Ἀπὸ φυσικῆς ἀπόψεως, τὸ παιδικὸν σῶμα πρέπει νὰ ἀναπτυχθῇ ἰσχυρὸν καὶ εὐθυτενές, οἱ μῦς νὰ ἐνδυναμωθοῦν διὰ τῆς ἐλευθέρας ἀσκήσεως, τὸ αἷμά του νὰ ζωογονηθῇ διὰ τοῦ καθαροῦ ἀέρος καὶ ἡ τροφὴ νὰ καθορίζηται κατάλληλος πρὸς τὴν ἡλικίαν του· πρέπει νὰ κοιμᾶται πολύ· τὰ δὲ αἰσθητήρια ὄργανα νὰ προφυλάσσωνται μὲ τὸ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Τώρα τί κάμνομεν ; Ὅλως τὰ ἐναντία.

Τὸ ἀφίνομεν ἐν πρώτοις νὰ καταστρέφῃ τὴν ὑγείαν του εἰς καθιστικὰς ἀσχολίας· δὲν ἐπιβλέπομεν τὴν τροφήν του· δὲν λαμβάνομεν εἰς τὰς αἰθούσας τῶν σχολείων καμμίαν φροντίδα οὔτε διὰ τὴν ὅρασίν του οὔτε διὰ τὴν ἀκοήν του καὶ ἀφίνομεν τὴν ἀμέλειάν μας νὰ φθάνῃ μέχρι σημείου τοιούτου, ὥστε νὰ μὴ ἀσκῶμεν ἐπ' αὐτοῦ συνεχῆ ἰατρικὴν ἐπίβλεψιν.

»Καὶ τὰ σφάλματά μας εὑρίσκονται ἐν ἴσῃ μοίρᾳ καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν τοῦ παιδὸς ἀγωγήν. Ἀπὸ τοῦ νηπιαγωγείου ἀκόμη λησμονοῦμεν ὅτι τὸ μικρὸν ἔχει ἀνάγκην ἐλευθέρας ἐνεργείας μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον. Λησμονοῦμεν ὅτι τὸ ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον τὸ προσελκύει, εἶνε τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον τὸ ἐνδιαφέρει· ὅτι πρέπει νὰ πιάσῃ διὰ νὰ ἀντιληφθῇ καὶ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἔξω τοῦ συγκεκριμένου τὰ πάντα εἶνε σκοτεινά.

»Τὸ ῥίπτομεν ἀστόργως εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν ἀφῃρημένων ἐννοιῶν· τὸ διδάσκομεν νὰ ὁμιλῇ προτοῦ γείνῃ ἱκανὸν νὰ σκέπτηται, νὰ ἀναγινώσκῃ προτοῦ μάθῃ νὰ ὁμιλῇ. Τοῦ ὑποβάλλομεν ἐρωτήσεις, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ἀφίνωμεν ἐκεῖνο νὰ μᾶς ἐρωτᾷ.

»Εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, τέλος ἔπρεπεν ὄχι νὰ ἀπαιτῶμεν ἀπὸ τὸ παιδίον τῶν 8 μέχρι 12 ἐτῶν πάσας τὰς γνώσεις αἵτινες θὰ τοῦ χρησιμεύσουν εἰς ὅλην του τὴν ζωήν, ἀλλὰ νὰ παρέχωμεν εἰς αὐτό: 1ον Τὰ ἀπαραίτητα πνευματικὰ ἐφόδια: ἀνάγνωσιν, γραφὴν κ. τ. λ. καὶ 2ον εὕρυνσιν τοῦ διανοητικοῦ ὁρίζοντος, τὴν ἀντίληψιν δηλονότι τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ ζητῇ ν' ἀνευρίσκῃ ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τὴν αἰτίαν.

»Αὐτὸ πρέπει νὰ εἶνε τὸ ἔργον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Δ.

Ἡ κάτωθι ἐπιστολὴ ἀπευθυνθεῖσα ὑπὸ ἐπιφανοῦς παρισινοῦ ἰατροῦ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διεθνοῦς Συνεδρίου τῆς Ὑγιεινῆς, εἶνε ἀξιανάγνωστος καὶ διὰ τοὺς ἕλληνας διδασκάλους καὶ διὰ τὸ κοινὸν τὸ ἐνδιαφερόμενον περὶ τῶν ζητημάτων τῆς καθόλου ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως. Σ.τ.Δ.

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙΟΝ

ΥΠΟ ΥΓΙΕΙΝΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

Ἡ Ὀργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ ταῦ Συνεδρίου τῆς Ὑγιεινῆς, τοῦ μέλλοντος νὰ συνέλθῃ ἐν Βρυξέλλαις μὲ παρεκάλεσε νὰ ὑποβάλω εἰς τὸ Συνέδριον ἔκθεσιν περὶ τῆς ἰατρικῆς ἐπιβλέψεως τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν σχολείων, περὶ τοῦ σκοποῦ ὃν προτίθεται καὶ περὶ τῶν ὅρων τῆς εὐδοκιμήσεώς της.

Ἐδέχθην τὴν πρότασιν διότι τὸ ζήτημα μοὶ ἐφάνη ἄξιον ἐνδιαφέροντος, ὄχι διότι εἶνε ὅλως νέον, καθόσον συνεζητήθη ἤδη πολλάκις ἐν διαφόροις προγενεστέροις συνεδρίοις ὑγιεινῆς, ἀλλὰ διότι παρουσιάζεται ὑπὸ νέαν μορφὴν καὶ διότι ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου εἰς τὴν χώραν μας οὐδεμία ἐγένετο μέχρι τοῦδε ἐργασία.

Παρουσιάζεται δὲ ὑπὸ νέαν μορφὴν τὸ ζήτημα, διότι φρονῶ ὅτι, ἐὰν θεωρήσωμεν αὐτὸ ὡς καθαρῶς ἰατρικόν, μειοῦμεν τὴν σημασίαν του. Εἶνε ζήτημα κοινωνικῆς ὑγιεινῆς.

Δὲν πρόκειται πλέον νὰ προστατευθῇ ἁπλῶς ὁ μαθητὴς ἀπὸ τῆς μολύνσεως. Πρόκειται νὰ ἐφοδιασθῶσι καταλλήλως αἱ δυνάμεις του κατὰ πάσης ἐλαττώσεως, νὰ προστατευθῇ ἡ αὔξησίς των, νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐν ἄλλοις λόγοις ἡ συντήρησις καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν ζωτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, αἵτινες ἀκριβῶς ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ τῶν παιδίων.

Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο καθῆκον ἀπόκειται εἰς τὸ Κράτος.

Φρονῶ ὅτι ἐν παντὶ μέγα στάδιον πρωτοβουλίας πρέπει ν' ἀφίνηται εἰς τοὺς ἰδιώτας, ἀπόλυτος ἐλευθερία νὰ παρέχηται εἰς τὸ ἄτομον ἡ δὲ παρέμβασις τῆς πολιτείας νὰ περιορίζηται εἰς τὸν ἐλάχιστον ὅρον.

Ἀλλ' ἀφοῦ ἡ πολιτεία ἀσκεῖ ποιάν τινα κηδεμονίαν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῶν ἀτόμων, ἐπειδὴ κατέστησε δυνάμει τῆς ἀρχῆς ταύτης τὴν ἐκπαίδευσιν ὑποχρεωτικήν, ὀφείλει νὰ παρέχῃ εἰς τοὺς παρ' αὐτῆς ὑποχρεουμένους νὰ μένωσιν ἐν τῷ σχολείῳ πᾶσαν τὴν προστασίαν κατὰ πάντων τῶν κινδύνων εἰς οὓς ἐκτίθενται τὰ ἄτομα ἐκ τοῦ ζῆν ἐν κοινῷ.

Ὁ δὲ κοινὸς ἐν τῷ σχολείῳ βίος εἶνε μᾶλλον ἐκτεθειμένος εἰς τοὺς κινδύνους τοὺς προερχομένους ἐκ τοῦ ζῆν ἐν κοινῷ, καθότι τὸ παιδίον εἶνε μᾶλλον ἐπιδεκτικὸν ἢ ὁ ἐνήλικος τῶν μολυσματικῶν νόσων, αἱ συνέπειαι δὲ τῆς μολύνσεως εἶνε τόσον σοβαρώτεραι διὰ τὸ παιδίον, διότι πρόκειται περὶ ὀργανισμοῦ εὑρισκομένου ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἀναπτύξεως.

Ὅθεν ἡ ἰατρικὴ τῶν σχολείων ἐπίβλεψις εἶνε ἐν τῶν ἐπιτακτικώτερον ἐπιβαλλομένων εἰς τὴν πολιτείαν καθηκόντων.

Ἀλλὰ τί περὶ τούτου γίνεται ἐν Γαλλίᾳ;

Ἐξαιρέσει τῶν Παρισίων καὶ ἑτέρων τινῶν πόλεων ἡ πολιτεία δὲν ἐπιτηρεῖ ποσῶς τὰ φοιτῶντα εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα παιδία. Τὰ δὲ φοιτῶντα εἰς ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια διοφεύγουσιν ὅλως διόλου τὴν ἰατρικὴν ἐπίβλεψιν. Διὰ τοῦτο ἐν διαλέξει μου γενομένῃ ἐν τῇ Διεθνεῖ Σχολῇ τῆς Ἐκθέσεως τοῦ 1900, ἔλεγον ὅτι ἡ ἔλλειψις ἰατρικῆς ἐπιβλέψεως ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς σχολείοις ἀποτελεῖ πραγματικὸν κίνδυνον κατὰ τῆς δημοσίας ὑγείας. Ἰδοὺ δὲ ἡ ἀπόδειξις:

Τὸ πιστοποιητικὸν περὶ τοῦ δαμαλισμοῦ ἀπαιτεῖται διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν παιδίων εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα· ἀλλ' οἱ διευθυνταὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων πράττουσι κατὰ βούλησιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου· δηλαδὴ δὲν ἀπαιτοῦσι τοιοῦτο πιστοποιητικόν. Ὅθεν εἰς χωρίον τι ἔνθα ἐνέσκηψεν ἐπιδημία εὐλογίας προσεβλήθησαν δύο παιδία, ἀμφότεροι μαθηταὶ ἰδιωτικοῦ σχολείου.

Ἰδοὺ καὶ ἕτερον παράδειγμα.

Γνωρίζω ὑπάρχον νῦν σχολεῖον ἰδιωτικὸν θρησκευτικῆς ἀδελφότητος ἐν τῷ νομῷ Σηκουάνα ἔνθα πάντα σχεδὸν τὰ παιδία πάσχουσιν ἐκ ψωριάσεως· θεραπεύονται δὲ παρὰ μόνου τοῦ ἀγροφύλακος τοῦ χωρίου!

Τὰ παιδία δὲ ταῦτα ἐνδεχόμενον εἶνε νὰ μεταδώσωσι τὴν νόσον εἰς τὰ παιδία τοῦ χωρίου, ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ δημόσιον σχολεῖον δὲν εἶνε δεκτοί οἱ ψωριῶντες, εἰς οὓς τὸ ἰδιωτικὸν ἀνοίγει τὰς πύλας του ὀρθανοίκτους, αἱ συνέπειαι ἀποβαίνουσι δυσάρεστοι.

Συμβαίνει δέ τι χεῖρον· ἡ ψωρίασις εἶνε νόσος ἐπίμονος, ἐξακολουθοῦσα νὰ διατηρῆται συνήθως ἐπὶ ἔτη καὶ μάλιστα κάποτε ἐπὶ χρονικὸν διάστημα μεῖζον τῆς ἐν τῷ σχολείῳ φοιτήσεως.

Τί θὰ γείνωσιν οἱ μικροὶ ἐκεῖνοι ψωριῶντες ὅταν φθάσωσιν εἰς ἡλικίαν νὰ ἐργάζωνται; Ποῖον ἐργαστήριον θὰ τοὺς δεχθῇ;

Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ πάσης ἄλλης μολυσματικῆς νόσου, διότι ἕκαστος φέρει ἐν ἑαυτῷ ὁρατὰς τὰς συνεπείας τῶν βλαβῶν τοῦ σώματος ἃς ἀμέσως ἡ νόσος συνεπάγεται.

Τοῦτο ὀφείλει ἡ πολιτεία νὰ ἐμποδίζῃ παρ' ἐκείνοις οὓς οἱ νόμοι αὐτῆς ὑποχρεοῦσι νὰ διάγωσιν ἐν κοινῷ κατὰ τὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν εἶνε τὰ μάλιστα ἐκτεθειμένοι καὶ ἐπιδεκτικοὶ εἰς μολυσματικὰς νόσους.

Νομίζω δὲ ὅτι ἡ πολιτεία ἔχει τὸ αὐστηρῶς ἐπιβαλλόμενον αὐτῇ καθῆκον νὰ ἐνεργῇ ὑγειονομικὴν ἐπιτήρησιν αὐστηρὰν καὶ περιοδικὴν ἐπὶ πάντων τῶν μαθητῶν τῶν τε δημοσίων καὶ τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων, ἀπὸ τοῦ νηπιαγωγείου μέχρι τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ πολιτεία δὲν ὀφείλει μόνον νὰ προστατεύῃ τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τῶν ἑκάστοτε ἐνδεχομένων μολυσματικῶν νόσων· ὀφείλει καὶ νὰ βεβαιώνηται ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ παιδίου βαίνει κανονικῶς, ὅτι οὐδὲν παρεμποδίζει αὐτό, ὅτι τὰ πάντα εἶνε εὐνοϊκὰ πρὸς αὐτήν, ἐὰν δ' ἐπέλθῃ διαταραξίς τις ἐν τῇ ὑγείᾳ τοῦ παιδίου, νὰ εἰδοποιῇ τοὺς γονεῖς του.

Ἐν τῇ τοιαύτῃ σπουδαίᾳ ὑπηρεσίᾳ ὁ ἰατρὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων ἀντιπροσωπεύει τὴν πολιτείαν. Θὰ μοὶ παρατηρήσωσιν ἴσως ὅτι εὐρύνω λίαν τὴν δικαιοδοσίαν του. Πρὸ πάντων καθιστῶ βαρεῖαν τὴν εὐθύνην του. Πράγματι ἡ ὑπάρχουσα κατάστασις ἐν τοῖς σχολείοις ἐπιβάλλει εἰς τὴν πολιτείαν καὶ νέα τοιαῦτα καθήκοντα. Νομίζω δὲ ὅτι ὁ θέλων ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὴν σημερινὴν ἰδέαν τοῦ σχολείου τὴν πρὸ εἰκοσαετίας ὑπάρχουσαν, θὰ παρεγνώριζε τελείως τὴν ἐπελθοῦσαν κοινωνικὴν ἐξέλιξιν καὶ τὰς συνεπείας τῆς ἀκαταπαύστου ἀναπτύξεως τῶν ὁμάδων μετὰ πάντων τῶν ἐξ αὐτῆς ἐπιβαλλομένων καθηκόντων.

Τοιαῦται εἶνε, φίλε κύριε, αἱ γενικαὶ ἰδέαι ὑφ' ὧν ἐμφορεῖται ἡ ἔκθεσίς μου πρὸς τὸ Συνέδριον τῆς Ὑγιεινῆς τῶν Βρυξελλῶν. Ἐνεργῶ ὡς ὑγιειονολόγος καὶ ὁμιλῶ ἐν ὀνόματι τῆς κοινωνικῆς ὑγιεινῆς. Ἐπικαλοῦμαι ὅμως τὴν παιδαγωγίαν, ζητῶν παρ' αὐτῆς νὰ μὲ ὑποστηρίξῃ διὰ τῆς πείρας της, θερμῶς δὲ παρακαλῶ αὐτὴν νὰ μὲ συνδράμῃ, καθότι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑγιεινολόγοι καὶ παιδαγωγοὶ ὀφείλουσι νὰ συνεργάζωνται ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἐπίτευξιν πάντων τῶν σωματικῶν, διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν ὅρων, τῶν ἱκανῶν νὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς τὸ παιδίον καὶ συνεπῶς εἰς τὸ κοινὸν πάσας τὰς δυνατὰς πιθανότητας περὶ τῆς νίκης του ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ζωῆς.

Τὴν συνδρομὴν ταύτην ἐξαιτοῦμαι παρ' ὑμῶν καθὸ γινώσκων ὅτι οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ μὲ συμβουλεύσῃ κάλλιον περὶ τὴν μελέτην καὶ τὴν λύσιν τοῦ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο σοβαροῦ ζητήματος τῆς ἰατρικῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν σχολείων.

Δέχθητε, παρακαλῶ, ἀξιότιμε κύριε, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἀφοσιώσεώς μου.

Ε. Μοσνυ

[Μετάφρασις Α.]

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ

Εἰς μίαν τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Συμβουλίου τῶν Παρισίων λίαν ἐνδιαφέροντες ἐξεφωνήθησαν λόγοι σχετικῶς πρὸς τὴν ἐν τοῖς Λυκείοις καὶ τοῖς Κολλεγίοις διδασκαλίαν τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν. Ὁ διάσημος μαθηματικὸς κ. Appell, κοσμήτωρ τῆς μαθηματικῆς σχολῆς, ἀνέπτυξεν ἐν οἰκείᾳ διαλέξει τὴν ἑπομένην γνώμην:

α') Ἐν ταῖς τάξεσι τῆς στοιχειώδους παιδεύσεως (classes éllémentaires) δίδεται εἰς τοὺς μαθητὰς ψευδὴς ἰδέα τῆς ἐπιστήμης, καθ' ὅσον οὗτοι ἀφίνονται νὰ πιστεύωσιν ὅτι τὰ μαθηματικὰ εἶνε εἶδός τι ἀποκαλύψεως καταληπτὴς μόνον ὑπὸ ὀλίγων τινῶν μεμυημένων. Γίνεται κατάχρησις τῆς ἀφαιρέσεως καὶ τῶν ἀξιωμάτων. Χάνεται ἡ πρὸς τὴν πεῖραν ἐπαφή. Ἐπιτρέπεται νὰ λέγηται ὅτι ἡ Γεωμετρία εἶναι πρᾶγμα δύσκολον, ἐνῷ αὕτη εἶναι καταληπτὴ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν κοινῶν πνευμάτων, ἀντὶ δὲ νὰ δίδωσιν ὁρισμοὺς ξηροὺς, ἔδει κατὰ πρῶτον νὰ διδάσκωσι τοὺς μαθητὰς ἐπὶ ἀντικειμένων ἐκ χάρτου, ἐκ ναστοχάρτου, ἐκ ξύλου κτλ. Ἐν τῇ Μηχανικῇ, ἥτις δέον νὰ παραμείνῃ πειραματικὴ ἐπιστήμη, ἔδει νὰ ἔχωσιν ὡς ἀφετηρίαν τὴν παρατήρησιν, εἶον τὴν κίνησιν τοῦ ποδηλάτου.

β') Ἐν τοῖς τάξεσι τῶν εἰδικῶν μαθηματικῶν (classes de Mathématiques spéciales) περιορίζονται εἰς τὸ νὰ ἐπιβαρύνωσι τὴν μνήμην τῶν μαθητῶν διὰ παντὸς ὅ,τι θεωρεῖται ἀναγκαῖον διὰ τὴν εἰς τὴν Πολυτεχνικὴν σχολὴν εἴσοδον· ἡ γενομένη καλλιέργεια τοῦ πνεύματος οὐδόλως εἶναι ἐπιστημονική. Ἄλλως τε δὲ καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ καθηγηταὶ τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς συνομολογοῦσι τοῦτο· «Ἐν ταῖς εἰδικαῖς τάξεσιν, ἔλεγεν ἐσχάτως εἷς τούτων τῷ κ. Appell, διδάσκουσι τοὺς μαθητὰς νὰ παίζωσι τὸν αὐλόν, ἐδῶ διδάσκομεν αὐτοὺς νὰ παίζωσι τὸ τύμπανον». Ἡ κατάστασις εἶνε ἔτι χείρων ἐν ταῖς ἀνταγωνιζομέναις πρὸς τὸ πανεπιστήμιον ἀνωτέραις σχολαῖς.

Ὁ κ. Liard ἀνέγνω μετὰ ταῦτα ὑπόμνημα, ὅπερ ἀκριβῶς ἐπραγματεύετο περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος, ὑπόμνημα δυνάμενον νὰ περιληφθῇ ἐν τοῖς ἑπομένοις· τὸ πρόγραμμα τῶν εἰσιτηρίων εἰς τὴν Πολυτεχνικὴν σχολὴν ἐξετάσεων ὁρίζει καὶ ἀποτελεῖ ὁλοσχερῶς τὸ πρόγραμμα τῆς τάξεως τῶν εἰδικῶν μαθηματικῶν· συνάμα δὲ ὑπάρχει ἀναπόφευκτος ὀπισθοβατικὴ ἐπίδρασις (répercussion) τοῦ προγράμματος τούτου ἐπὶ παντὸς ὅ,τι προηγεῖται τῆς τάξεως ταύτης, οὕτως ὥστε νὰ βαρύνῃ αὕτη δι' ἐπαχθοῦς βάρους ἐπὶ πάσης τῆς ἐπιστημονικῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς χώρας. Ὅθεν ὁ κ. Liard συνεκάλεσεν αὐτοὺς τούτους τοὺς καθηγητὰς τῶν μαθηματικῶν καὶ προέβαλεν αὐτοῖς τὴν ἑπομένην διπλῆν ἐρώτησιν.

α) Τὰ νῦν ἐν ἐνεργείᾳ προγράμματα, τὰ πρὸς τὴν πολυτεχνικὴν σχολὴν προσανατολισμένα παρέχουσιν εἰς τὸ πνεῦμα ἐπιστημονικὴν καλλιέργειαν πράγματι ἀξίαν τοῦ ὀνόματος τούτου ;

β) Παρέχουσιν εἰς τὴν ἐνεργητικότητα σύνολόν τι πρακτικῶν γνώσεων ἐπαρκῶν ;

Ἅπαντες οἱ συγκληθέντες καθηγηταὶ ἀπήντησαν ἀρνητικῶς.

Συνεπείᾳ τούτων τὸ ἀκαδημαϊκὸν συμβούλιον διετύπωσε τὴν εὐχὴν ἵνα τὸ ἀνώτατον συμβούλιον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἀνατρέψῃ τὴν νῦν ὑφισταμένην τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ παρασκευάσῃ διὰ τὴν τάξιν τῶν εἰδικῶν μαθηματικῶν πρόγραμμα Ἀλγέβρας, Γεωμετρίας καὶ Μηχανικῆς, ὅπερ, ἀντὶ νὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ ὡρισμένον συμφώνως μὲ τὴν πρὸς εἰσαγωγὴν ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ ἐξέτασιν καὶ τὰς συνημμένας αὐτῇ προσωπικὰς σκέψεις, νὰ ὁρίσῃ αὐτὸ τοῦτο τοὺς ὅρους τῆς εἰς τὴν σχολὴν ταύτην εἰσαγωγῆς.

Η ΩΔΙΚΗ ΕΙΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ὁ ἐπὶ τῆς Παιδείας γάλλος ὑπουργὸς κ. Σωμιὲ ὑπέβαλεν ἐσχάτως εἰς τὸ ἀνώτατον Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον τῆς Γαλλίας, μεταξὺ ἄλλων μεταρρυθμιστικῶν τῆς κατωτέρας καὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως σχεδίων, καὶ ἠτιολογημένον σύστημα τροποποιήσεως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ᾠδικῆς. Οἱ παιδαγωγικοὶ καὶ οἱ ἠθικοὶ καὶ οἱ ὑγιεινοὶ λόγοι, οἱ ἐμπνεύσαντες τὰς προτεινομένας ὑπὸ τοῦ γάλλου ὑπουργοῦ μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ διὰ τοῦ ᾄσματος ἐπιδιωκόμενον ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ μορφωτικὸν ἔργον εἶνε ἄξιοι προσοχῆς.

Τὸ ᾆσμα, λέγει ὁ Γάλλος ἐπὶ τῆς Παιδείας ὑπουργός, εἶνε τέρψις καὶ ἅμα εὐγενὴς ἀναψυχή, ἄξιον ἑπομένως καὶ μόνον διὰ τοῦτο ἐπιμελοῦς ἐν τῇ σχολῇ καλλιεργείας.

Ἀπὸ γενικωτέρας δὲ κοινωνικῆς ἀπόψεως ἀνάγκη εἶνε νὰ θεραπεύηται ἐκ παντὸς τρόπου ἐνθαρρυνομένη ἡ παιδαγωγικὴ ᾠδική, διότι λαὸς ᾄδων εἶνε καὶ εἰς τὰ ἔργα του φαιδρὸς καὶ χρηστότερος εἰς τὰς ἀνέσεις του. Τὴν ἀρχὴν ταύτην παραδέχονται ὡς ἀληθεύουσαν τὰ σοφώτερα ἐν τῇ παιδαγωγίᾳ ἔθνη, ἐπιβάλλεται δὲ διὰ τοῦτο νὰ δρέπωσι τὰς ἀπαρχάς της τόσον ἡ δημοτικὴ ὅσον καὶ ἡ δευτεροβάθμιος παίδευσις. Ἐν Γερμανίᾳ οἱ φοιτηταὶ κάτοχοι τῆς ᾠδικῆς πείρας ἐκ τῆς προηγουμένης αὐτῶν παιδεύσεως συχνότατα διέρχονται τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως αὐτῶν ψάλλοντες ἐν χορῷ κατὰ μικροὺς ὁμίλους.

Τὸ ᾆσμα τοῦ παιδικοῦ χαροῦ εἶνε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἄσκησις ὑγιεινὴ ἐξαίρετος. Εἶνε εἶδός τι τοπικῆς γυμναστικῆς, ἐπιδρῶσα ἐπὶ τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος τόσον ἐπωφελῶς ὅσον καὶ αἱ φυσικαὶ ἀσκήσεις ἐπὶ τοῦ λοιποῦ σώματος. Ἐκ πείρας ἀπεδείχθη ὅτι οἱ πονόλαιμοι, ἡ συνάγχη καὶ αἱ βρογχίτιδες εἶνε πολὺ σπανιώτερα εἰς τοὺς ψάλλοντας ἢ εἰς τοὺς ἀποφεύγοντας τὸ ᾆσμα.

Ἡ ᾠδικὴ συνηθίζει τὰ παιδία νὰ κρατῶσι καλὴν στάσιν, ὀρθὴν τὴν κεφαλήν, ν' ἀναπνέωσιν ἀφθόνως καὶ ν' ἀκούωσι τὴν ἰδίαν των φωνήν. Ἔχει ἀκόμη τὸ προσὸν ἡ ᾠδικὴ νὰ συντελῇ καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν εὐκρινοῦς καὶ ἰσχυρᾶς ἀπαγγελίας καὶ ἀπταίστου ἀρθρώσεως τοῦ λόγου.

Ἀναπτύσσει μετὰ τοῦ φωνητικοῦ ὀργάνου καὶ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀκοῆς καὶ διδάσκει τόσον νὰ λαλῇ ὁ μαθητὴς ὅσον καὶ νὰ ἀκροᾶται, διότι καθῆκον τοῦ ᾄδοντος ἐν χορῷ εἶνε, ὁσάκις ἰδίᾳ μετρεῖ τὸν χρόνον, νὰ παρακολουθῇ μετὰ μεγίστης προσοχῆς ὅ,τι ψάλλουσιν οἱ περὶ αὐτόν.

Τὸ χορικὸν ᾆσμα ἀναπτύσσει τὰ προσόντα τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς προσοχῆς, ἄνευ τῶν ὁποίων ἀδύνατον εἶνε ν' ἀποτελεσθῇ ἓν ὁπωσοῦν ἁρμονικὸν σύνολον, καὶ μετὰ τούτων ἐθίζει καὶ τὴν κρίσιν, τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν ἀκρίβειαν καὶ διεγείρει ἀγαθήν τινα καὶ ἀναπόφευκτον ἅμιλλαν μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ ᾠδικοῦ χοροῦ.

Ἡ ᾠδικὴ ἐνθαρρύνει καὶ ἐνισχύει τὸ ἔμφυτον τῆς κοινωνικότητος καὶ τῆς συνεργασίας, συνδυάζουσα ἐν ἁρμονικῇ συμπράξει τὴν ἐνέργειαν τοῦ μαθητοῦ ἢ τῆς μαθητρίας πρὸς τὴν τῶν συνεκτελεστῶν καὶ ἐμπνέει πρωΐμως τὴν ἰδέαν τῆς ἀλληλεγγύης.

Τὸ ᾆσμα ἔχει καὶ ἄλλην ἠθικωτέραν καὶ λανθάνουσαν μέν, ἀλλ' ἀσφαλῆ ἐπὶ τοῦ παιδὸς ἐπιρροήν. Θεραπευόμενον μετ' ἐπιμελείας ἐπιδρᾷ διὰ τῆς ἐκφράσεως καὶ τῶν λεπτῶν τοῦ χρωματισμοῦ ἐναλλαγῶν εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ εὐαισθησίαν, εἰς τὴν μόρφωσιν αἰσθητικοῦ πνεύματος καὶ φιλοκαλίας.

Εἶνε ἀφ' ἑτέρου τὸ ᾆσμα τὸ κάλλιστον μέσον πρὸς ἀπομνημόνευσιν ποιημάτων, ἅτινα εἶνε

ἀπαραίτητον νὰ διαμένωσι σταθερῶς κεχαραγμέναι εἰς τὴν μνήμην ἕνεκα τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ἑρμηνεύουσιν.

Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις χρησιμεύει εἰς τὴν λαμπροτέραν ἑξάρσιν τῶν σχολικῶν ἑορτῶν.

ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ[1]

Ο ΘΕΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

[ὑπὸ τοῦ καθηγ. R. Kaeppelin, κατὰ μετάφρασιν ἐλευθέραν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Ἀντιγόνου Π. Πολυμέρη ἰατροῦ].

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ

Ἐλευθερία.

Πᾶς ἄνθρωπος δικαιοῦται νὰ ἔχῃ ἀξιώσεις εὐτυχίας, ἀφοῦ τὰ στοιχεῖα ταύτης τῇ παραχωροῦνται ὑπὸ τῆς φύσεως, καὶ ταῦτα δέον νὰ εὑρίσκῃ ἐν τῇ καλῶς ὀργανωμένῃ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, μεθ' ὅλων τῶν ἀναγκαίων συνθηκῶν, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν δικαίων του ἐπιθυμιῶν· ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἔγκειται τὸ νόμιμον τῶν δικαιωμάτων του.

Τὸ πρῶτον, τὸ μᾶλλον ἀναπαλλοτρίωτον, τὸ ἱερώτερον ἐκ τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ δικαιωμάτων αὐτῶν τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ἡ *Ἐλευθερία*. Πράγματι, ἀπαλλοτριῶν ἢ χάνων τὴν ἐλευθερίαν του ὁ ἄνθρωπος, καθίσταται ἀνίκανος νὰ ἐνεργῇ, κατὰ τὴν ἰδίαν του βούλησιν, τὴν πάντοτε καθοδηγουμένην ὑπὸ τοῦ λογικοῦ του καὶ τῆς συνειδήσεώς του· καθόσον ὑποχρεοῦται τότε νὰ ἐνεργῇ παρὰ τὴν συνείδησίν του, τουτέστι νὰ πράττῃ τὸ κακόν, ἢ νὰ μὴ πράττῃ τὸ καλὸν τὸ ὁποῖον γνωρίζει, καὶ τοιουτοτρόπως εὑρίσκεται ἐστερημένος τῶν ἀναγκαίων συνθηκῶν, πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ, ὅστις τῷ εἶνε ἐνδεδειγμένος ἐν τῇ δημιουργίᾳ, καταλήγων εἰς τὸ ν' ἀποκτηνωθῇ ἐν τῇ ἐξαχρειώσει τῆς δουλείας του.

Τὸ εἶναί τινα ἐλεύθερον, ταὐτόν ἐστι τῷ *βούλεσθαι* καὶ *δύνασθαι*, τὸ δὲ μὴ εἶναι ἐλεύθερον ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἀπώλειαν ἀμφοτέρων, πρὸς δὲ καὶ τοῦ *γινώσκειν*· διότι τί ὠφελεῖ τὸ γινώσκειν εἰς τὸν μὴ δυνάμενον νὰ ἐφαρμόσῃ τοῦτο καὶ ἐπωφεληθῇ αὐτοῦ διὰ τῆς *βουλήσεως* καὶ τῆς *δυνάμεως* ; Ἡ ἀπώλεια λοιπὸν τῆς ἐλευθερίας συμπαρασύρει μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὰς πνευματικάς μας ἰδιότητας, καθισταμένας ἀδρανεῖς κατ' ἀνάγκην, καὶ καταβιβάζει τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀποστολῆς της, ἀπεστυγχάνουσαν ἐλλείψει ἐλευθερίας τοῦ κατὰ Θείαν Πρόνοιαν προορισμοῦ της.

Ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία εἶνε δικαίωμα ἀπαράγραπτον καὶ ἱερόν, ἐν τούτοις ὅμως δὲν εἶνε πάντοτε δικαία καὶ κατορθωτή, εἰμὴ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς συνδρομῆς εἰς τὴν γενικὴν ἐλευθερίαν καὶ εὐημερίαν ὁλοκλήρου τῆς κοινωνίας, μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ὁποίας δέον νὰ ὑφίσταται γενικὴ καὶ ὠφέλιμος ἀλληλεγγύη, καὶ ἀναπόφευκτος ἀμοιβαιότης ἀλληλοπροστασίας. Ἐπίσης, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ἕνα ἄνθρωπον, νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἰδίας του ἐλευθερίας, εἰς τὰς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ, τουτέστιν, ἀθετήσεις, ἓν οἱονδήποτε μέρος τῆς κοινωνίας, ὅπως καὶ εἰς αὐτὴν δὲν εἶν' ἐπιτετραμμένον νὰ καταπιέζῃ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἑνὸς μόνου, οἱουδήποτε ἐκ τῶν μελῶν της.

Τὸ συμφέρον λοιπὸν τῆς ἀλληλεγγύης τῆς σωτηρίας καὶ τῆς κοινῆς εὐημερίας ἀπαιτεῖ, ὅπως πᾶσα ἀνθρωπίνη κοινωνία ὑποβάλλῃ τὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας της εἴς τινα μόνιμον ἐξουσίαν, γινώσκουσαν νὰ κανονίζῃ αὐτὴν μετὰ τῆς δεούσης σοφίας καὶ τῆς δικαίας ἰσορροπίας μεταξὺ ὅλων τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν· ἐντεῦθεν δέ, ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἀπορρέει ἡ τοῦ πατρὸς τῆς οἰκογενείας ἰδιωτικὴ ἐξουσία, καὶ ἡ δημοσία ἢ κοινωνικὴ ἐξουσία.

Ἡ ἐξουσία τοῦ ἀρχηγοῦ οἰκογενείας ἐγκαθίσταται φυσικῶς καὶ ἀφ' ἑαυτῆς καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῇ εἰς ἀμφισβήτησιν, εἰμὴ μόνον ἐπὶ καταχρήσει τῆς δυνάμεώς της, δι' ὑπερβολήν, ἢ μακρὰν διάρκειαν ποινῶν, ἔχουσα ἄλλως τε ὡς θεμέλια, τὰς ἱερωτέρας ἀφοσιώσεις, καὶ τὰ φυσικὰ στοιχεῖα, ἐφ' ὧν πᾶσα κοινωνικότης βασίζεται.

Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῇ δημοσίᾳ ἐξουσίᾳ, ἥτις δέον νὰ εἶνε τὸ ἀπαύγασμα τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς φρονήσεώς μας, ἐν τῇ ἀναγνωρίσει τοῦ ὠφελίμου τῆς ὑπαγωγῆς καὶ ὑποταγῆς τῶν ἀτομικῶν μας ἐλευθεριῶν, εἰς κανόνας, δυναμένους νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν γενικὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν δημοσίᾳ εὐημερίαν. Ἀλλ' ἵνα φθάσῃ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, δέον ἡ ἐξουσία αὕτη νὰ συμμορφῶται πρὸς τὴν λογικήν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸν προορισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος, δέον νὰ εἶνε, κατὰ τὰς θεμελιώδεις τοὐλάχιστον βάσεις της, τὸ προϊὸν τῆς ἐκλογῆς καὶ συγκαταθέσεως τῆς πλειοψηφίας ἐκείνων, ἐφ' ὧν θὰ ἐξασκῆται. Καθόσον, ἐπιβαλλομένη διὰ τῆς βίας καὶ τῆς δυνάμεως, δεσποτικῶς καὶ ἀδίκως, ἢ προσκρούουσα εἰς τὴν ὑλικήν, πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπότητος, μεταβάλλεται εὐθὺς εἰς παράνομον, μισητὴν καὶ ἐχθρικήν !

Ἡ τῆς ἐξουσίας ὕπαρξις εἶνε ἐξ ἴσου ἀναγκαία, ὅσον καὶ ἡ ἐλευθερία ἱερά, ἐκ τοῦ σώφρονος δὲ καὶ ἁρμονικοῦ συνδυασμοῦ αὐτῶν γεννᾶται

1. Συνέχεια ἰδὲ σελ. 239.

ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ· καὶ οὕτω λίαν ἔνοχοι εἶνε οἱ ἀποπειρώμενοι νὰ καταπνίξωσι τὴν ἐλευθερίαν ὑπὸ τὸν ὄγκον τῆς ἐξουσίας των, ἐξ ἴσου δὲ πεπλανημένοι καὶ οἱ θέλοντες ν' ἀπαλλάξωσι τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ πάσης ἐξουσίας, καθόσον, καταλύοντες ταύτην, καταλύουσιν αὐτὴν ταύτην τὴν κοινωνίαν.

Ἡ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος θεμελιοῦται ἐπὶ τῆς ἰσορροπίας, ἥτις δέον νὰ ὑφίσταται μεταξὺ ἐξουσίας καὶ ἐλευθερίας, καὶ ἡ ἀναζήτησις τῆς ἰσορροπίας ταύτης ἀπαρτίζει τὸ μέγα καὶ λαμπρὸν πρόβλημα τῶν νεωτέρων χρόνων.

Ἰσότης.

Ἡ κοινωνία, εἰς ἕκαστον τῶν μελῶν της ὀφείλει ὁμοίαν προστασίαν, ὁμοίαν ἐλευθερίαν, τοῦτο δὲ καὶ ἀποτελεῖ τὴν *ἰσότητα*, τῆς ὁποίας πᾶς ἄνθρωπος δικαιοῦται.

Ἀλλ' ἡ κοινωνία δὲν δύναται νὰ ὀφείλῃ εἰς ἕκαστον τῶν μελῶν της τὸ αὐτὸ ποσὸν εὐτυχίας. Ἡ εὐημερία ἑνὸς ἑκάστου εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἰδίων του ἔργων, καὶ συνεπῶς ὁ καρπὸς τῆς νοημοσύνης του καὶ τῶν κόπων του, τῆς *ἐργασίας* του τέλος· καθόσον ἡ ἐργασία βασιζομένη ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθεὶς μέγας μοχλός, ὁ ἀναγκάζων αὐτὸν νὰ προχωρῇ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀναπτύξεως ὅλων τῶν ἰδιοτήτων του. Ἄρα λοιπόν, ἐκ τῆς ἐργασίας ἑνὸς ἑκάστου κρέμαται ὁ βαθμὸς τῆς εὐημερίας, εἰς ἣν δύναται νὰ φθάσῃ, καὶ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀξιώσεις ἄλλης ἰσότητος παρ' ἐκείνην, τὴν ὁποίαν τῷ ὀφείλει ἡ κοινωνία, ὅπως καταστήσῃ αὐτὸν ἱκανὸν τῆς κατὰ βούλησιν ἀναπτύξεως καὶ τελειοποιήσεως τῶν ἰδίων αὐτοῦ προσπαθειῶν καὶ τῆς ἐνεργητικότητός του.

Ἡ κοινωνία ὀφείλει πρὸς ὅλα τὰ μέλη αὐτῆς, ἐπίσης εὔκολον προσφυγὴν εἰς ὅλα τὰ μέσα, τῶν ὁποίων ἔχουσι τυχὸν ἀνάγκην πρὸς ἐξάσκησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν, πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν προτερημάτων των· ὀφείλει νὰ παρέχῃ εἰς ἕνα ἕκαστον τὰ μέσα τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἐργασίας, διὰ τὴν ὁποίαν εἶνε κατάλληλος, καὶ δὲν δύναται, ἄνευ ἀδικίας, νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ ἀδυνατοῦντα ν' ἀναπτύξῃ τὴν μὲν ψυχήν του διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως, τὸ δὲ σῶμά του διὰ τῆς δικαίας ἀντιμισθίας τῶν κόπων του. Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα νὰ σκέπτηται καὶ νὰ ζῇ· δέον λοιπὸν νὰ εὑρίσκῃ παρὰ τῇ κοινωνίᾳ, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐστερήθη τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα θὰ τῇ παρεχώρει ἡ ἁπλῆ καὶ καθαρὰ φύσις, τοιαύτας συνθήκας, ὥστε καθιστάμενος ἄξιος αὐτῶν, νὰ δύναται νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ἀνάγκας τῆς τε ψυχῆς καὶ τοῦ σώματός του.

Τὴν προστασίαν, τὴν ὁποίαν ἡ κοινωνία ὀφείλει εἰς τὴν *ἰδιοκτησίαν*, τὴν κτηθεῖσαν τοιοῦτόν τινα ἀπόλαυσιν ποσοῦ τινος ὑλικῆς εὐημερίας, τὴν ὀφείλει ἐπίσης καὶ εἰς τὴν *οἰκειοποίησιν*, ἤτοι τὸ ἐκ τῆς ἐργασίας δικαίωμα προσκτήσεως τῆς εὐημερίας, καὶ κατὰ μείζονα λόγον παντὸς ἀναγκαίου καὶ ἀναποφεύκτου εἰς τὴν ὕπαρξιν. Πράγματι, παραδεχόμενοι τὴν ἄρνησιν τοῦ τελευταίου τούτου δικαιώματος καὶ δίδοντες εἰς τὸ πρῶτον ἀπεριόριστον δύναμιν, καταλήγομεν κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν πιθανότητα μισητοῦ καὶ ὀλεθρίου ἀποτελέσματος, τοιοῦτόν τι, μέρος τι τῆς ἀνθρωπότητος, ἀποτελούμενον ὑπὸ ἀριθμοῦ τινος κατόχων ὅλων τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς, ν' ἀποστερήσῃ παντὸς μέσου ὑπάρξεως τὸ ἕτερον μέρος τῆς κοινωνίας, τὸ μὴ κατέχον οὐδέν! Ἡ ἐγκατάστασις δὲ τῆς ἰσορροπίας μεταξὺ τοῦ δικαιώματος τοῦ *προσκτᾶσθαι* διὰ τῆς ἐργασίας τῆς σήμερον καὶ τοῦ *κατέχειν* διὰ τῆς ἐργασίας τῆς χθές, εἶνε ἀναντιρρήτως ἓν τῶν δυσκολωτέρων πρὸς λύσιν προβλημάτων, ὑπό τε τῶν νεωτέρων καὶ τῶν νομοθετῶν τοῦ μέλλοντος.

Ὅσῳ δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἰσότητα τοῦ πλούτου, τῆς εὐημερίας καὶ τῶν ἀπολαύσεων, τοῦτο εἶνε ματαία καὶ ἔνοχος ἰδανικότης δι' οἱονδήποτε πνεῦμα δυνάμενον νὰ τὴν ὀνειρευθῇ. Τὰ ἀγαθὰ ταῦτα δὲν δύνανται νὰ εἶνε εἰμὴ τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας, καὶ ἡ φύσις δὲν μᾶς ἔπλασεν ἐξ ἴσου πάντας ἱκανούς, ἵνα διὰ τῆς ἐργασίας ἀνυψωθῶμεν εἰς τὴν ἰδίαν πνευματικὴν καὶ φυσικὴν περιωπήν· ἀνάγκη λοιπὸν ἡ εὐημερία, ἀνταμοιβὴ καὶ καρπὸς τῆς ἐργασίας, νὰ κανονίζηται ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς τελειοποιήσεως, εἰς τὸν ὁποῖον ἕκαστος δύναται νὰ φθάσῃ. Ἀλλ' ἀφοῦ ἡ ἀναπόφευκτος αὕτη ἀνισότης ὑφίσταται κατ' ἀνάγκην διὰ τὰ διάφορα τῆς κοινωνίας μέλη, τόσῳ μᾶλλον δέον ν' ἀπολαύωσι ταῦτα, ἐν πάσῃ δυνατῇ ἀφθονίᾳ, τῆς ἰσότητος, ἣν δικαιοῦνται ν' ἀξιῶσιν ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ, τῇ προστασίᾳ, καὶ εἰς τὰ μέσα τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς ἐργασίας, τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς προσκτήσεως, τὰ ὁποῖα νομίμως ἡ κοινωνία τοῖς ὀφείλει.

Δέον λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι, ὅπως, ἴσοι ἐνώπιον τῆς τε κοινωνίας καὶ τοῦ Θεοῦ, μὴ ἔχωσι *δεσπότας* ἐν τῷ προσώπῳ τῶν κυβερνώντων αὐτούς, ἀλλὰ μόνον ὁδηγοὺς εὐμενεῖς ὑποχρέους νὰ εἰσάγωσι καὶ νὰ ἐφαρμόζωσι νόμους προοδευτικούς, οἵτινες δέον νὰ εἶναι πάντοτε ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐπιδεκτικοῦ οὐσιώδους τελειοποιήσεως πολιτισμοῦ των.

Ἀδελφότης.

Ὅ σὺ μισεῖς, ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς· μὴ κάμῃς εἰς ἄλλον ὅ,τι δὲν θέλεις νὰ κάμωσι εἰς σέ, τοὐναντίον κάμε εἰς αὐτὸν καὶ ὅσῳ τὸ δυνατὸν περισσότερον, πᾶν ὅ,τι θὰ ἐπεθύμεις νὰ ἔκαμνον εἰς σὲ οἱ ἄλλοι! Οὗτος δέον νὰ εἶνε ὁ θεμελιώδης κανὼν ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, ὅστις αὐτὸς μόνος περιλαμβάνει καὶ ἐκφράζει τὸ σύνολον τῶν

καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τοὺς ὁμοίους του! Ὁ νόμος δ' αὐτός, ὅλος ἀγάπη καὶ ἔρως, μᾶς διατάσσει νὰ θεωρῶμεν ἅπαντας τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἀδελφούς, καὶ ἀποτελοῦντας μίαν καὶ μόνην οἰκογένειαν, τῆς ὁποίας πάντες εἴμεθα τέκνα μὲ τ' αὐτὰ δικαιώματα, τὸν αὐτὸν βαθμόν, καὶ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς εἶνε ὁ μόνος πατήρ.

Ἐὰν πάντες ἐνεφορούμεθα ἀρκετὰ βαθέως ὑπὸ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς ἀρχῆς, πᾶσαι αἱ πράξεις μας οὐδένα ἄλλον θὰ εἶχον σκοπόν, εἰμὴ τὸ καλὸν μόνον καὶ οὐδὲν ἄλλο κακὸν θὰ ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς γῆς, παρὰ τὸ ἔμφυτον εἰς τὴν ἡμετέραν φύσιν, ὁ *κατ' ἀνάγκην* θάνατος. Καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ἀρχὴ αὕτη θὰ ἐβασίλευε κυριαρχικῶς ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν θὰ συνέβαινον πλέον οὔτε λάθη, οὔτε καταχρήσεις, οὔτε ὑπερβασίαι, οὔτε ἐγκλήματα, εἰμὴ κατὰ σπανίας ἐξαιρέσεις, καὶ θ' ἀπήστραπτεν ἐν δόξῃ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς εὐτυχίας! Δὲν θὰ ὑφίστατο πλέον οὔτε ἀναρχία, οὔτε δεσποτισμός, οὔτε τύραννοι, οὔτε σωματοφύλακες, οὔτε δουλεία οὔτε ἀθλιότης, οὔτε ἀμάθεια, οὔτε προλήψεις· καὶ ἡ κοινωνία, ἀπαρτιζομένη παρ' ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους πάντας τὸ ἀδελφικὸν αἴσθημα θὰ καθίστα ἀλληλεγγύους καὶ ἀφωσιωμένους πρὸς ἀλλήλους, θ' ἀπελάμβανεν εἰρήνης καὶ εὐτυχίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὁ προφανὴς σκοπὸς τοῦ ἐκ θείας προνοίας προορισμοῦ της.

Ἵνα φθάσωμεν ὅμως εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐν τῷ μέλλοντι, καθῆκον παντὸς ἀνθρώπου εἶνε νὰ θυσιάσῃ ὅλας του τὰς θελήσεις, ν' ἀφιερώσῃ ὅλας του τὰς πράξεις πρὸς τοῦτο, ὀφείλει σταθερῶς νὰ ὁδηγῆται ὑπὸ τῆς σκέψεως τοῦ νὰ μὴ πράττῃ τι δυνάμενον νὰ ἐπιφέρῃ βλάβην, ἀλλὰ τοὐναντίον πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ὁμοίους του, καὶ συνεπῶς συμβάλλον εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος, νὰ εἶνε ἐλεήμων καὶ ἀγαθὸς δι' ἐκείνους ἐφ' ὧν ἐξασκεῖ ἐξουσίαν τινά, ἐλεύθερος καὶ ἀξιοπρεπής, ἀλλὰ καὶ εὐπειθὴς πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἀνωτέρους του, καὶ δι' ὅλους, ἀνωτέρους ἴσους ἢ κατωτέρους ἐν τῇ κοινωνικῇ βαθμίδι, δίκαιος, πιστός, ἀκριβὴς καὶ ἀφωσιωμένος. Ἂν διαχειρίζηται ἐξουσίαν τινά, ὀφείλει διαρκῶς ν' ἀναμιμνήσκηται τῶν ὁρίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων τῷ ἐνεπιστεύθησαν ταύτην, ἵνα μηδέποτε ὑπερβαίνῃ αὐτά, ἀλλὰ νὰ τὴν χρησιμοποιῇ μόνον πρὸς συνδρομὴν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς γενικῆς εὐημερίας, ὑλικῆς, πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς· καὶ ὅσῳ πλέον ἐκτεταμένη ἡ ἐξουσία αὕτη, τόσῳ περισσότερον ὁ ἐξασκῶν αὐτὴν ὀφείλει νὰ ἐμφορῆται ὑπὸ σωφροσύνης, φρονήσεως καὶ ἀγαθότητος, διὰ τῶν ὁποίων καὶ μόνον δέον νὰ κάμνῃ χρῆσιν αὐτῆς.

(Ἕπεται συνέχεια)

Ο ΟΙΚΟΣ ΤΟΥ ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝΟΣ[1]

Πατέρα τῆς Πατρίδος ὠνόμασαν οἱ Ἀμερικανοὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τὸν Γεώργιον Οὐασιγκτῶνα. Καλύτερα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ χαρακτηρίσῃ ἡ καρδία ὁλοκλήρου λαοῦ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τόσον ἀφωσιώθη εἰς τὴν Πατρίδα καὶ ἐκακουχήθη καὶ ἐκινδύνευσε δι' αὐτήν. Καὶ ὡς ἀρχιστράτηγος εἰς τοὺς δυσκόλους χρόνους τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμου, καὶ ὡς πρόεδρος τῆς ἀρτισυστάτου Ὁμοσπονδίας εἰς τοὺς δυσκόλους χρόνους τῆς διοργανώσεως πολιτεύματος, ὑπῆρξε πραγματικῶς πατὴρ τῆς Πατρίδος.

Μεγάλη εἶνε ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν Ἀμερικανῶν πρὸς τὸν μέγαν φιλόπατριν καὶ ἐνάρετον ἄνδρα, ὅστις, ἀφ' οὗ ὑπῆρξε σωτήρ, ἔγεινε νομοθέτης καὶ θεμελιωτὴς καὶ ἔξοχος κυβερνήτης. Ὡς κειμήλιον φυλάττουν ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὸν Οὐασιγκτῶνα, ὅ,τι ἤγγισεν, ὅ,τι μετεχειρίσθη, ὅ,τι ἠγάπησεν· ἀληθὲς δὲ προσκύνημα θεωροῦν τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔζησεν, ὅπου ἐξέπνευσε, καὶ ὅπου κοιμᾶται τὸν αἰώνιον ὕπνον.

Τὸ μέρος τοῦτο εἶνε τὸ Βουνὸν Βέρνον (Μάουντ Βέρνον). Οἱ ταξειδιῶται, ἀφ' οὗ ἀνέλθουν μὲ ἀτμόπλοιον τὸν ποταμὸν Ποτομᾶκον, ὅσον εἶνε πλευστός, ἀποβιβάζονται εἰς προκυμαίαν κειμένην εἰς τὴν εἴσοδον σκιερᾶς κοιλάδος. Ἐπάνω εἰς λοφίσκον, στεφανωμένον ὁλόγυρα μὲ ὡραῖον δάσος, κεῖται τὸ ἀγροτικὸν κτῆμα, ὅπου πολλὰ ἔτη ἔζησε καὶ ὅπου ἀπέθανεν ὁ Οὐασιγκτών. Τὸ κτίριον ὁμοιάζει μὲ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ναόν, εἶνε πολὺ ἁπλοῦν, καὶ οἱ στῦλοι, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ πρόσοψις, εἶνε σκεπασμένοι μὲ κισσὸν καὶ ἄλλα ἀναρριχητικὰ φυτά, τὰ ὁποῖα ἐφύτευσεν ὁ ἴδιος πρὸ αἰῶνος καὶ πλέον.

Ἡ τοποθεσία εἶνε μαγευτικωτάτη. Ὅσον φθάνει τὸ βλέμμα τριγύρω βλέπει δάση ἄγρια, κοιλάδας βαθείας, σκιερὰ ἄλση, ὅπου περιφέρονται ἀνενόχλητοι ἔλαφοι καὶ δορκάδες, ὡραίους λόφους, γραφικὰ ἀκρωτήρια, καὶ χαρίεντα ῥυάκια. Ὁ Ποτομᾶκος, ὁ ὁποῖος περιβρέχει καὶ ποτίζει τὸ Βουνὸν Βέρνον, εἶνε ἀπὸ τοὺς ὡραιοτέρους ποταμοὺς τοῦ κόσμου· αἱ ὄχθαι του ἔχουν ἀπέριγραπτον κάλλος· τὰ ὁλοκάθαρα καὶ κρυστάλλινα νερά του εἶνε, ἄνοιξιν καὶ χειμῶνα, γεμᾶτα ἀπὸ κάθε εἶδος ἰχθύων.

Ἰδοὺ ὁ κῆπος, ὁ ἀγαπητὸς κῆπος τοῦ Οὐασιγκτῶνος· ἄλλοτε ἦτο ἀληθὴς παράδεισος, διότι ὁ Οὐασιγκτὼν ἠγάπα πολὺ τὰ ὡραῖα δένδρα καὶ τὰ σπάνια φυτά. Εἶχε φέρει παντὸς εἴδους ἄνθη καὶ θάμνους καὶ δένδρα καὶ τὰ ἐπεριποιεῖτο ὁ ἴδιος μὲ μεγάλην φροντίδα. Ὁ κῆπος ὁ ἐκτεταμένος ἐπρασίνιζε καὶ ἐμοσχοβόλει καὶ μετὰ τὸν

1. Εἰσαγωγὴ ἐκ τοῦ 46ου βιβλίου τοῦ Συλλόγου ὠφελίμων βιβλίων «Οὐάσιγκτων».

θάνατόν του, ἕως τὸ 1835, ὁπότε μεγάλη πυρκαϊὰ κατέστρεψε τὰ περισσότερα σπάνια φυτὰ τοῦ θερμοκηπίου. Ὁ κῆπος πρό τινων ἐτῶν ἀκόμη ἦτο παρημελημένος καὶ ἄγριος. Μόνον μερικὰ ἀειθαλῆ θαμνόδενδρα, φυτευθέντα ἀπὸ τὸν στρατηγόν, καὶ ὁ κισσὸς ὁ περικαλύπτων τοὺς τοίχους ἀπετέλουν μικρὰν πρασινάδαν. Εἰς τὸ βόρειον μέρος ὅμως διετηροῦντο ἀκόμη μακραὶ καὶ πλατεῖαι δενδροστοιχίαι ὑψηλῶν καὶ πυκνοφύλλων δρυῶν, καρυῶν καὶ ἄλλων δένδρων, τὰ ὁποῖα ὁ Οὐασιγκτὼν μετέφερεν ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ Ποτομάκου καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη καὶ ἐφύτευσεν ἐκεῖ.

Μακρὸς καὶ πλατὺς ἐξώστης, ὁμοιάζων μὲ στοάν, καταλαμβάνει ὅλην τὴν πρόσοψιν τοῦ κτιρίου. Ἐκεῖ ἐβημάτιζεν ὁ Οὐασιγκτὼν κάθε πρωὶ μὲ στρατιωτικὴν κανονικότητα. Ὁ ὁρίζων τριγύρω εἶνε ἀπέραντος· ὁ ποταμὸς κάτω πλατυνόμενος σχηματίζει γραφικὸν ὁρμίσκον εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ βουνοῦ. Πλησίον τῆς θύρας κρέμαται ἀκόμη τὸ τηλεσκόπιον μὲ τὸ ὁποῖον παρηκολούθει τὴν κίνησιν τῶν πλοίων εἰς τὸν ποταμόν.

Εἰς ὅλα τὰ δωμάτια τὰ πράγματα διατηροῦνται ὅπως ἦσαν κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου του.

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ἐκτὸς ἄλλων εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι παριστάνουν μάχας ἢ σκηνὰς κυνηγίου, εἶνε καὶ μία εἰκονίζουσα τὴν *Ἀνδρομάχην θρηνοῦσαν τὸν θάνατον τοῦ Ἕκτορος*.

Εἰς εὐρύχωρον αἴθουσαν εὑρίσκεται μεγάλη τράπεζα, ὁλόγυρα δὲ εἰς τοὺς τοίχους εἶνε ἀνηρτημέναι διάφοροι προσωπογραφίαι τοῦ στρατηγοῦ. Μία μικρογραφία ἐπὶ πορσελάνης, ἡ πιστοτέρα ἀπὸ ὅλας, παριστάνει τὸν Οὐασιγκτῶνα ὑψηλόν, ἀρρενωπόν, εὐπροσήγορον, μὲ ὀφθαλμοὺς γαλανοὺς καὶ ζωηρούς, μὲ κόμην καστανὴν καὶ μὲ πρόσωπον κάπως μακρὸν καὶ ἡλιοκαές.

Εἰς ἄλλα δωμάτια, μὲ ἁπλότητα ἐπιπλωμένα κρέμανται εἰς τοὺς τοίχους τὰ διάφορα ὅπλα τοῦ στρατηγοῦ καθὼς καὶ τὸ τηλεσκόπιον καὶ ἡ ῥάβδος, τὰ ὁποῖα ἔφερε μαζί του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου. Ἐδῶ εὑρίσκεται καὶ τὸ ξίφος τοῦ Οὐασιγκτῶνος, τὸ ὁποῖον ἔφερε μὲ τὴν ἐπίσημον στολὴν ὡς πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδίας· χρυσῆ εἶνε ἡ λαβή, ἡ θήκη ἀπὸ μαῦρον δέρμα καὶ χρυσᾶ τὰ κοσμήματα· εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τῆς λεπίδος εἶνε χαραγμέναι αἱ λέξεις recte facies, *πρᾶττε τὸ δρθόν*, εἰς τὴν ἄλλην: nemi-nem timeas, μὴ φοβοῦ κανένα.

Ἡ μεγάλη αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς εἶνε διακοσμημένη μὲ μεγάλην καλαισθησίαν· τοὺς τοίχους καὶ τὴν ὀροφὴν στολίζουν ὡραιότατα ἀνάγλυφα· τὸ μεγαλύτερον στόλισμά της εἶνε μεγαλοπρεπὴς ἑστία ἀπὸ μάρμαρον τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Πάρου, δῶρον ἄγγλου θαυμαστοῦ του.

Συγκίνησις καταλαμβάνει τὸν ἐπισκέπτην, ὅταν εἰσέρχηται εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Οὐασιγκτῶνος. Ὅλα ἔμειναν ἄθικτα ἀπὸ τὴν 14 Δεκεμβρίου 1799, ὁπότε μὲ γαλήνην καὶ ἡρωικὴν ἠρεμίαν παρέδωκε τὸ πνεῦμα ὁ μέγας ἀνήρ. Οἱ τοῖχοι εἶνε γυμνοί· ἡ κλίνη μένει εἰς τὴν θέσιν της· τίποτε ἄλλο σχεδὸν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ ὅμως ὁ ἐπισκέπτης αἰσθάνεται ἐκεῖ παρόντα ἀκόμη τὸν Οὐασιγκτῶνα· θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἡ ψυχή του δὲν ἔφυγεν ἀπ' ἐκεῖ, καὶ ὅπως λέγει κάπου ἡ κυρία Στάελ, «τρέμομεν ν' ἀναπνεύσωμεν ἀπὸ φόβον μήπως ἡ πνοή μας ταράξῃ τὴν κόνιν τὴν διατηροῦσαν ἴσως ἀκόμη τὰς εὐγενεῖς ἰδέας».

Εἰς τὸ *Ἀρχεῖον τοῦ Οὐασιγκτῶνος*, ὁ ἐπισκέπτης, ἐκτὸς ἄλλων, βλέπει ἓν βιβλίον τὸ ὁποῖον πολὺ ἠγάπα ὁ στρατηγός, τὰς *Ἠθικὰς καὶ ἱερὰς σκέψεις* τοῦ Ματθαίου Χέιλ. Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦτο ἡ μήτηρ του, ἡ θαυμαστὴ ἐκείνη γυνή, τὸν ἐδίδαξε τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας. Πολλάκις ὡμολόγησεν ὁ Οὐασιγκτὼν ὅτι κατὰ μέγα μέρος τὰς ἠθικὰς βάσεις τοῦ χαρακτῆρός του ἐχρεώστει εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο.

Ἐκεῖ εὑρίσκεται καὶ τὸ πολυτιμότατον κειμήλιον τοῦ Μουσείου, ἡ ἰδιόχειρος διαθήκη τοῦ Οὐασιγκτῶνος. Αἱ γραμμαὶ ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας ἐχάραττεν ἡ χείρ, ἐν ᾧ τὸ πνεῦμα ἐπτερύγιζε πέραν τοῦ τάφου, αἱ φράσεις, τὰς ὁποίας ἀγιάζει ἡ σκέψις τοῦ θανάτου, ἐγκλείουν πολὺ μεγαλεῖον. Ἡ ψυχὴ τοῦ Οὐασιγκτῶνος ἔμεινε μεγάλη μέχρι τελευταίας πνοῆς.

«Ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐπιθυμία μου, ἔγραφεν, εἶνε, μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου μου, νὰ κηρυχθοῦν ἐλεύθεροι ὅλοι οἱ δοῦλοί μου. Ἂν θελήσῃ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἐν ᾧ ζῇ ἀκόμη, θὰ ἐκπληρώσῃ τὴν θερμοτάτην τῶν ἐπιθυμιῶν μου... Ἀπὸ τώρα ἐλευθερώνω τὸν δοῦλόν μου Οὐίλλιαμ Λῆ· ἀφίνω εἰς αὐτὸν ἰσοβίως τριάντα δολλάρια κατ' ἔτος, ἐκτὸς τῆς τροφῆς καὶ τῆς ἐνδυμασίας του».

Ἐκληροδότησεν ἀρκετὸν ποσὸν διὰ νὰ ἐκπαιδεύωνται δωρεὰν ὀρφανὰ ἢ ἄλλα παιδία δυστυχούντων γονέων».

«Εἰς τοὺς ἀνεψιούς μου, γράφει εἰς τὸ τέλος τῆς διαθήκης του, κληροδοτῶ ἀνὰ ἓν ξίφος ἀπὸ τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὸν οἶκόν μου. Παραδίδων εἰς αὐτοὺς τὰ ὅπλα ταῦτα ἀπαιτῶ ποτὲ νὰ μὴ τὰ μεταχειρισθοῦν κατὰ τῶν ὁμοίων των, ἀλλὰ μόνον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος καὶ τῶν δικαιωμάτων της. Ἐξορκίζω δὲ αὐτοὺς νὰ τὰ κρατοῦν γυμνὰ καὶ νὰ προτιμήσουν ν' ἀποθάνουν μαζί των παρὰ νὰ τὰ παραδώσουν εἰς τοὺς ἐχθρούς».

Πολύτιμον ἱστορικὸν κειμήλιον εἶνε καὶ μεγάλον σιδηροῦν κλειδίον ἐντὸς ὑαλίνης θήκης. Εἶνε τὸ κλειδίον τῆς Βαστίλλης, τὸ ὁποῖον ὁ φίλος του καὶ συναγωνιστὴς Λαφαγέτ, ὁ γάλλος στρατηγός, ἔστειλε μαζὶ μὲ μίαν εἰκόνα τῆς Βαστίλλης πρὸς τὸν Οὐασιγκτῶνα, γράφων καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἐπιτρέψατέ μοι, ἀγαπητὲ στρατηγέ, νὰ σᾶς προσφέρω εἰκόνα παριστάνουσαν τὴν Βαστίλλην, ὅπως ἦτο πρό τινων ἡμερῶν, πρὶν διατάξω νὰ κατεδαφισθῇ. Πρὸς τούτοις σᾶς προσφέρω τὸ κυριώτερον κλειδίον τοῦ φρουρίου τούτου τοῦ δεσποτισμοῦ. Εἶνε φόρος, τὸν ὁποῖον σᾶς χρεωστῶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, ὡς ὑπασπιστὴς πρὸς στρατηγόν, ὡς κῆρυξ τῆς ἐλευθερίας πρὸς τὸν πατριάρχην της».

Ἐντύπωσιν προξενεῖ ὅτι εἰς κανὲν δωμάτιον τῆς ἐπαύλεως δὲν εὑρίσκονται εἰκόνες ὑπενθυμίζουσαι τὰ σπουδαιότερα τοὐλάχιστον πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ γεγονότα τῆς ζωῆς του. Ὁ Οὐασιγκτὼν δὲν ἐπέτρεπε νὰ στολίσουν τὴν κατοικίαν του μὲ ἔργα ζωγραφικῆς ἢ πλαστικῆς παριστάνοντα σκηνάς, εἰς τὰς ὁποίας εἶχε λάβει μέρος.

Τὸ ἐρημητήριον τοῦ Οὐασιγκτῶνος, ἀφ' οὗ περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν κληρονόμων του, ἐκινδύνευε νὰ χάσῃ τὸν ἐθνικόν του χαρακτῆρα. Μία φιλόπατρις Ἀμερικανὶς ἠθέλησε νὰ τὸ καταστήσῃ κτῆμα τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ· ἵδρυσε σύλλογον, βοηθουμένη δὲ καὶ ἀπὸ ἄλλας Ἀμερικανίδας, ἐκίνησε γῆν καὶ θάλασσαν διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν της. Ἡ πατριωτική της κραυγὴ ἐξήγειρε παντοῦ ἐνθουσιασμόν. «Τὸ ἔθνος, ἔλεγε, δὲν πρέπει ν' ἀφήσῃ τὸ μαυσωλεῖον τοῦ ἐλευθεροτοῦ του εἰς τὰς χεῖρας ἑνὸς ἰδιώτου, ἂς εἶνε οὗτος καὶ ἀπόγονος τοῦ Οὐασιγκτῶνος· πρέπει ν' ἀγορασθῇ δι' ἐθνικῆς εἰσφορᾶς». Ἡ δραστηριότης, τὴν ὁποίαν ἔδειξαν τότε αἱ Ἀμερικανίδες, εἶνε ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς· μία ἐδημοσίευσεν ἀφήγησιν ταξειδίου της εἰς Εὐρώπην καὶ ἐπώλησεν ἓν ἑκατομμύριον ἀντιτύπων· ἄλλαι ἐζωγράφιζαν εἰκόνας, ἄλλαι συνέθεταν μουσικὰ τεμάχια· πολλαὶ ἀνέβαινον ἕως εἰς τὸν ἄμβωνα διὰ νὰ ἀναγκάσουν τοὺς ἱερεῖς νὰ ζητήσουν μὲ τὸ κήρυγμά των τὸν ἔρανον τῶν ἐνοριτῶν. Εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας ἐκρέματο κιβωτίδιον διὰ τὴν ἐθνικὴν εἰσφοράν. Ἡ εὐγενὴς ἰδέα ἐθριάμβευσε· καὶ ἡ κατοικία τοῦ ἥρωος τῆς Ἀνεξαρτησίας, μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν γυναικῶν, ἔγεινε κτῆμα τοῦ ἔθνους.

Ἂς ἴδωμεν τώρα καὶ τὴν ἄλλην κατοικίαν, τὴν τελευταίαν, ὅπου ἀναπαύεται ὁ Πατὴρ τῆς Πατρίδος. Κεῖται πλησίον τῆς ὄχθης τοῦ Ποτομάκου, εἰς γραφικωτάτην θέσιν, σκιάζεται ἀπὸ ὑψηλὰς καὶ πολυκλάδους δρῦς καὶ περικυκλώνεται ἀπὸ ἄλσος καρποφόρων δένδρων. Ἡ ὑπόγειος νεκροθήκη εὐρύχωρος, θολωτή, ἐξαφανίζεται σχεδὸν ὁλόκληρος κάτω ἀπὸ θάμνους καὶ κλήματα. Σιδηρᾶ πύλη φέρει εἰς εἶδος προθαλάμου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον, διὰ μέσου κιγκλιδωτῆς θύρας, φαίνονται δύο μαρμάρινοι σαρκοφάγοι, ἐγκλείουσαι τὰ λείψανα τοῦ Οὐασιγκτῶνος καὶ τῆς συζύγου του.

Ὁ τάφος τῆς γυναικὸς τοῦ στρατηγοῦ δὲν φέρει κανὲν κόσμημα πορὰ μόνον ἁπλῆν ἐπιγραφήν. Εἰς τὸ μνῆμα τοῦ Οὐασιγκτῶνος, τὸ κάλυμμα παριστάνει ἀνάγλυφον τὸν ἀμερικανικὸν θυρεόν, καὶ κάτω τὴν σημαίαν τῆς Συμπολιτείας· θυρεὸν καὶ σημαίαν ἐπιστέφει ἀετὸς μὲ ἀνοικτὰς πτέρυγας, στηριζόμενος μὲ τοὺς ὄνυχάς του εἰς τὸ ἐπάνω ἄκρον τοῦ θυρεοῦ.

Τοιοῦτον εἶνε τὸ ἱερὸν προσκυνητήριον, ὅπου εὐλαβῆ φέρουν τὰ βήματά των Ἀμερικανοὶ καὶ ξένοι ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Μὲ τὸν θροῦν τῶν δένδρων καὶ τὸν φλοῖσβον τοῦ ποταμοῦ ἑνώνεται ἐπάνω εἰς τὸν μέγαν νεκρὸν τὸ ψιθύρισμα τοῦ θαυμασμοῦ τῶν γενεῶν καὶ τῶν ἐθνῶν. Αὐτὸν τὸν τάφον θὰ εἶχε βέβαια εἰς τὸν νοῦν του ὁ ἄγγλος ποιητὴς ὅταν ἔλεγε:

Διὰ τοιοῦτον μνῆμα
Θὰ ἤθελον τὸν θάνατον καὶ βασιλεῖς ἀκόμη!

Α. Π. Κουρτιδης

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Δὲν ἀρκεῖ νὰ γεμίζωμεν τὴν κεφαλὴν ὡς ἀποθήκην πρέπει καὶ ἡ ψυχὴ νὰ κοσμῆται ὡς ναός. *Λέϋγκ.*

Ἂν, ὡς συμβαίνει ἐν τῷ καθ' ὁλοκληρίαν ἑδραίῳ βίῳ τόσον ἀνθρώπων, λείπῃ ὅμως ἡ ἐξωτερικὴ κίνησις, προκύπτει φοβερὰ καὶ ὀλεθρία δυσαναλογία μεταξὺ τῆς ἐξωτερικῆς ἠρεμίας καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ θορύβου. Ἡ δυσανάλογος αὕτη κατάστασις εἶναι ἀνάλογος πρὸς ἐκείνην, εἰς ἣν εὑρισκόμεθα, ἀναγκαζόμενοι νὰ μὴ ἐπιτρέψωμεν ἐξωτερικευσίν τινα τῶν συναισθημάτων ἡμῶν καθ' ὃν χρόνον συγκίνησις οἱαδήποτε συνταράσσει ἡμᾶς ἐσωτερικῶς. *Σοπεγχάουερ.*

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἡ Ῥωσσία

Μία τελευταία στατιστική, καταρτισθεῖσα πρὸ ὀλίγων μηνῶν καὶ μόλις τώρα δημοσιευθεῖσα, παρέχει πραγματικῶς καταπληκτικοὺς ἀριθμοὺς περὶ τῆς Ῥωσσίας.

Ἡ αὐτοκρατορία κατέχει ἑκτασιν εἴκοσι δύο ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, ὧν 5,740,000 ἐν Εὐρώπῃ καὶ 16 ἑκατομ. ἐν Ἀσίᾳ, ἤτοι κατέχει τὸ ἓν ἕκτον τῆς ἐκτάσεως τῆς ἠπειρωτικῆς γῆς, σχεδὸν τὰ δύο τρίτα ὅλης τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ ἓν τρίτον τῆς ἠπειρωτικῆς Ἀσίας.

Ἡ γραμμὴ τῶν συνόρων της περιλαμβάνει 70 χιλ. χιλιόμετρα, ἔχει δὲ τὰ μεταξὺ αὐτῆς

καὶ τῆς Κίνας μεθόρια—9 χιλ. χιλιόμετρα—τὰ μακρότερα μεθόρια μεταξὺ δύο κρατῶν.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ῥωσσίας μετὰ τῆς Φιλανδίας ἀνέρχονται εἰς 141 ἑκατομμύρια, τὸ πλεόνασμα δὲ τῶν γεννήσεων ἐπὶ τῶν θανάτων ἀνέρχεται κατ' ἔτος εἰς δύο ἑκατομμύρια. Ἀπὸ τοῦ 1729 μέχρι τοῦ 1903 ὁ πληθυσμὸς τῆς Ῥωσσίας ἐδεκαπλασιάσθη, ἀπὸ δὲ τοῦ 1851 ἐδιπλασιάσθη.

Ἡ κατανομὴ τῶν γαιῶν εἶναι ἡ ἑξῆς: Πλούσιοι γαιοκτήμονες κατέχοντες 80 ο)ο τῶν γαιῶν εἶναι 114, 710 Χωρικοὶ κατέχοντες 5 1)2 ο)ο εἶναι 173 χιλ. Ἔμποροι μὲ 10 ο)ο ἀνέρχονται εἰς 12, 630. Ἀστοὶ 58 χιλ. κατέχουσι 2 ο)ο, ἄλλα δὲ 2 ο)ο κατέχουν διάφοροι ἄλλοι ἀνερχόμενοι εἰς 22, 934.

Ἀγγλικὰ ταχυδρομεῖα

Τὸ ἐν Λονδίνῳ κεντρικὸν γραφεῖον τῶν ταχυδρομείων ἐδημοσίευσε στατιστικήν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἀγγλικὰ ταχυδρομεῖα διένειμαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος περισσοτέρας τῶν τεσσάρων δισεκατομμυρίων ἐπιστολάς. Τούτων εἴκοσι καὶ πέντε ἑκατομμύρια ἔμειναν εἰς τὰ ταχυδρομικὰ γραφεῖα, ἕνεκα ἀγνώστων διευθύνσεων.

Ὅταν ἠνοίχθησαν αἱ τελευταῖαι αὗται ἐπιστολαί, εὑρέθησαν ἐν αὐταῖς πεντακόσιαι χιλιάδες φράγκων εἰς νομίσματα καὶ γραμμάτια Τραπεζῶν, καὶ δέκα ἑπτὰ ἑκατομμύρια καὶ ἥμισυ εἰς ἐπιταγὰς καὶ εἰς χαρτόσημα.

Παιδικὸς ἡρωισμὸς

Κόρη δεκατετραέτις βλέπουσα ἐπερχόμενον μὲ ἀκατάσχετον ὁρμὴν ἵππον ἀφηνιάσαντα καὶ ἕτοιμον νὰ καταπατήσῃ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἕνα τυφλὸν γέροντα καὶ τὸ ὁδηγοῦν αὐτὸν παιδίον ἐρρίφθη ἔμπροσθεν τοῦ ζῴου καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ ἵππος τὴν παρέσυρεν ὀλίγα μέτρα, ἀλλὰ τὸ τόλμημα τῆς ἡρωϊκῆς κόρης τὸν ἐξέπληξε καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ τὸν καθησυχάσῃ. Ἡ κόρη ὀνομάζεται Εὔα Ζουγλὲν κατοικεῖ ἐν Βαλεντίᾳ τῆς Γαλλίας καὶ ἐθαυμάσθη δικαίως τὸ κατόρθωμά της.

Ἐγκράτεια ὄφεως.

Πολλὰ μυθεύονται περὶ τῆς ἐγκρατείας τῶν ὄφεων καὶ τῆς ἀντοχῆς των εἰς παρατεταμένην νηστείαν, ἀλλ' ὅλως ἔκτακτα δείγματα τοιαύτης παρέσχεν ὁ ἐσχάτως τελευτήσας ἐν τῷ παρισινῷ Μουσείῳ τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας. Κατήγετο ἐκ τῆς Ἰαπωνίας καὶ διανύσας τοὺς μεταξὺ τῆς πατρίδος του καὶ τῆς Γαλλίας παρεμπίπτοντας ὠκεανοὺς ἀφίκετο τὴν 17 νοεμβρίου τοῦ 1899 εἰς Παρισίους μεστὸς ὑγείας καὶ σφρίγους. Εἶχε μῆκος 3 ποδῶν, στιλπνὴν τὴν ἐπιδερμίδα, σημαντικὴν διάμετρον καὶ ἐδείκνυεν ἐκτάκτως ἐπιθετικὰς διαθέσεις. Ἀλλ' αἴφνης ἤρχισε νὰ νηστεύῃ. Μάτην τῷ παρείχοντο πρὸς βρῶσιν ὅλα τὰ λεπτότατα καὶ ὀρεκτικώτατα τῆς παρισινῆς μαγειρικῆς ἐπινοήματα· μάτην τῷ προσεφέροντο τρυφερώταται χῆνες, μεγαλοπρεπέστατοι κοῦρκοι, ἀρνία, ὀρνίθια κλπ. Πάντα ἀνέκρουεν. Ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου τὴν 7)20 Αὐγούστου τοῦ 1902 μετὰ εἰκοσιοθελῆ νηστείαν παραταθεῖσαν δύο ἔτη, ἐννέα μῆνας καὶ τρεῖς ἡμέρας.

Γέρων καὶ πίθηκος.

Ἀπὸ ἔτους καὶ πλέον εἷς γέρων καὶ εἷς πίθηκος κατῴκουν ἐντὸς μικροῦ δωματίου τῆς ἕκτης ὀροφῆς οἰκίας τινὸς τῶν Παρισίων. Ἔζων μαζὶ συμμεριζόμενοι τὴν κλίνην των καὶ τὸ λιτόν των γεῦμα τὸ ὁποῖον τοῖς ἐδίδετο ἀπὸ τὰς οἰκίας τῆς συνοικίας. Πρὸ τριῶν μηνῶν ὁ πίθηκος ἀπέθανεν. Ὁ γέρων τὸν ἐταρίχευσε καὶ τὸν ἐφύλαττεν εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἀλλ' ἔκτοτε μεγάλη λύπη ἐκυρίευσε τὸν πένητα καὶ μετά τινας ἡμέρας τὸν εὗρον ἐξηπλωμένον καὶ ἄπνουν ἐπὶ τῆς κλίνης του, κρατοῦντα εἰσέτι εἰς τοὺς βραχίονάς του τὸν παλαιὸν σύντροφον τῆς πτωχείας του. Ἀφοῦ ὁ πτωχὸς γέρων μετηνέχθη εἰς τὴν τελευταίαν του κατοικίαν ἔρευνα ἔγεινεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ τις παρατηρήσας τὸν πίθηκον ἀνεκάλυψεν ὑπὸ τὴν κοιλίαν του σχισμὴν ἐρραμένην. Ἠνοίχθη ἡ κοιλία τοῦ ζῴου καὶ εὑρέθησαν ἐντὸς αὐτῆς 30,000 φράγκων καὶ μία ἐπιστολὴ ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ γέρων ἔγραφε τὰ ἑξῆς.

«Ζητῶ συγγνώμην ἀπὸ τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἠπάτησα. Δὲν ἤμην πτωχός, ἀλλὰ φοβούμενος τοὺς κλέπτας ἐπροτίμων νὰ μὴ γνωρίζωσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν περιουσίαν μου. Ὅταν ἀποθάνω τὰ χρήματά μου ἂς διατεθοῦν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀρχῶν. Δὲν ἔχω πλέον οἰκογένειαν». Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ἐξέπληξεν ἰδίως τὸν κόσμον ἦτο ὅτι ὁ γέρων φιλάργυρος ἦτο ἐγγεγραμμένος μεταξὺ τῶν δημοσίως συντηρουμένων ἀπόρων.

Λέων μονόφθαλμος.

Ὁ Πρίγκηψ, Λέων μεγαλοπρεπὴς τοῦ θηριοτροφείου τῆς Νέας Ὑόρκης ἔχασε τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν ἐσχάτως συμπλακεὶς εἰς πάλην φοβερὰν μετὰ τίγρεως. Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ θηριοτροφείου ἠθέλησε νὰ θεραπεύσῃ τὴν παραμόρφωσιν ταύτην τοῦ λέοντος καὶ παρήγγειλε δὲ αὐτὸν ὀφθαλμὸν ὑέλινον. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ψευδοῦς ὀφθαλμοῦ δὲν ἦτο πρᾶγμα εὔκολον. Τὸ θηρίον ἐδέησε νὰ δεθῇ ἰσχυρῶς διὰ σχοινίων, δώδεκα δὲ ἄνδρες ἐκράτουν τὴν κεφαλήν του. Ὁ Πρίγκηψ ὠρύετο φοβερῶς, ἀλλ' ἀφοῦ ἐτοποθετήθη ὁ ψευδὴς ὀφθαλμὸς καὶ ἀπηλλάγη τῶν δεσμῶν του, περιεφέρετο ἐντὸς τοῦ κλωβοῦ μεγαλοπρεπής, ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο διὰ τὸν νέον ὀφθαλμόν του.